

תלמוד בבלי
'אמרא ופירושה'

מסכת 'במות'

חלק א
דפים ב-ח

מהדורה ללומדי
הדף היומי

מוסכת יבמות

עם פירוש גמרא ופירושה
ותבנית ש"ס נהרדעא החדש

דף ב-ח

©

כל הזכויות שמורות

יצא לאור ע"י

מכון 'תלמוד והלכה'

רחוב מנחם משיב 12

ירושלים

מהדורת ביקורת

להזמנות מרוכזות לשיעורי הדף היומי

053-3129507

כל הערה והוספה תתקבל בברכה

בפקס 08-9298155

תבנית הש"ס:

ניקוד:

דיקטה

שערים ועימוד:

דוד לוי

050-4130067

סדר הלימוד מיום רביעי ו אדר ב תשפ"ב
עד יום רביעי יג אדר ב תשפ"ב
דף היומי מסכת יבמות דף ב עד דף ח

הנושאים המרכזיים:

לא תעשה [גילוח מצורע. גילוח כהן מצורע.
גילוח נזיר מצורע. מסמוכים בציצית שיש
ייתור בתיבת שעטנז]
• בירור מה המקור שעשה דוחה לא תעשה
שיש בו כרת [מילה. פסח. תמיד]

דף ו

• המשך בירור המקור שעשה דוחה לא תעשה
שיש בו כרת: [הפסוק שכיבוד אב ואם אינו
דוחה שבת (לאו דמחמר. הכשר מצוה).
הפסוק שבנין המקדש אינו דוחה שבת (לאו
דמחמר. הכשר מצוה. מורא מקדש). הפסוק
שחייבי מיתות ב"ד אין דוחין שבת (לאו
דהבערה. בישול פתילה. מצד קל וחומר.
ביאור המו"מ בברייתא)]

דף ז

• המשך ביאור ההוא"מ שיבום ידחה איסור
ערוה [ביאור ב']: 'דבר שהיה בכלל ויצא מן
הכלל ללמד' (כלל באיסור ופרט בהיתר).
[ביאור ג'] 'במה מצינו' מאחות אשה (הואיל
ואישתאי אשתרי (כמצורע ביום ח' שנעשה
בעל קרי) כשתחילה נשא מת ולא מת
ואח"כ נשא חי)

דף ח

• המשך ביאור ההוא"מ שיבום ידחה איסור
ערוה [ביאור ד']: היקש כל העריות, וילמדו
מאשת אח
• [ביאור ה'] אין הוא"מ שיבום ידחה איסור
ערוה אלא הלימוד הוא לצרה שמתרת
שלא במקום מצוה
• המקור לרבי שצרה אסורה ביבום, ולקח
ולקחה. 'ויבמה' מלמד להתיר צרה שלא
במקום ערוה. ולרבנן לומדים שנעשית
אשתו לכל דבר ואף בע"כ]

דף ב

• ט"ו נשים פוטרות צרותיהם
• אם מתו, מיאנו, נתגרשו, נמצאו איילוניות,
צרותיהם מותרות
• אם נשואי הערוה מדרבנן, האח חולץ

דף ג

• ביאור סדר הערוות המנויות במשנה
• ביאור לשון המשנה (פוטרות צרותיהם. מן
החליצה ומן הייבום)
• מנינא דרישא ודסיפא למיעוטי דרב (צרת
סוטה) ודרב אסי (צרת איילוניות).
• לרב ולרב אסי (מה המשנה ממעטת. למה
לא כתוב צרת סוטה וממאנת)
• המקור לרבנן שערוה וצרתה אסורות ביבום,
'(עליה' 'לצורר'). המקור שהצרה מותרת
שלא במקום מצוה

דף ד

• ההוא"מ שיבום ידחה איסור ערוה [ביאור
א']: עשה דוחה לא תעשה [מסמוכים
בציצית. גם ר"י דורש סמוכים במשנה
תורה (לאסור אנוסת אביו) דמוכח ומופני]
• דרשת סמוכים בציצית מוכח ומופני [מופני,
שכתוב 'צמר ופשתים' שלתנא דבי רבי
ישמעאל כל בגד הוא צמר או פשתים,
ולגבי שעטנז בלבישה והעלאה לומדים
בגזירה שוה]
• לתנא דבי ר"י שבגד הוא צמר ופשתים
צריך לימוד להתיר כלאים [שלא נאמר
צמר לצמר ופשתים לפשתים]

דף ה

• לרבנן שסתם בגד אינו צמר ופשתים אין
ייתור לסמוכים ומה המקור שעשה דוחה

אלפי שעות תורה יכולות להיות שלך בקלות!

זכינו ובס"ד חוכרות 'גמרא ופירושה' מתקבלות מידי שבוע בקורת רוח ובהנאה מרובה בקרב לומדי הדף היומי די בכל אתר ואתר בארץ הקודש ובתפוצות.

עקב הביקוש הרב אנו נערכים להגדלת תפוצת החוכרות המודפסות, לשם כך אנו יוצאים במבצע גיוס שותפים המעוניינים לזכות את הרבים באלפי שעות תורה.

כל שותף יקבל הקדשה בתחתית הדף הנלמד להצלחתו ולהצלחת בני ביתו או להבדיל לע"נ יקיריו.

לשותפות חייגו:

053-3129507 | 052-7652482

יבמות דף ב

יום רביעי ו אדר ב תשפ"ב

משנה

ט"ו נשים פוטרות צרותיהם מהחליצה ומהיבום

חמש עשרה נשים פוטרות צרותיהן, וצרות צרותיהן מן החליצה ומן הייבום, עד סוף העולם, כפי שהמשנה תבאר להלן.

ואלו הן [א:] בתו.

שני אחים, אח אחד נשא את בת אחיו.

אח [א]
בתו

אח [ב]	התחתן עם בתו של אחיו	יש לו אשה נוספת (צרה)
--------	----------------------	-----------------------

אח ב מת בלא בניים,

אח א' אינו מייבם את אשת אחיו, שהרי היא בתו. וכן אינו מייבם את צרתה.

[ב] וכת בתו.

שני אחים, אח אחד נשא את בת בתו של אחיו.

אח [א]
בתו
בת בתו

אח [ב]	התחתן עם בת בתו של אחיו	יש לו אשה נוספת (צרה)
--------	-------------------------	-----------------------

אח ב מת בלא בניים,

אח א' אינו מייבם את אשת אחיו, שהרי היא בת בתו. וכן אינו מייבם את צרתה.

[ג] וכת בנו.

שני אחים, אח אחד נשא את בת בנו של אחיו.

אח [א]
בנו
בת בנו

אח [ב]	התחתן עם בת בנו של אחיו	יש לו אשה נוספת (צרה)
--------	-------------------------	-----------------------

אח ב מת בלא בניים.

אח א' אינו מייבם את **אשת אחיו**, שהרי היא בת בנו. וכן אינו מייבם את **צרתה**.

[ד] **בת אשתו**.

שני אחים, אח אחד נשא את בת אשת אחיו.

אשתו של אח א		אח [א]
בת אשתו		
יש לו אשה נוספת (צרה)	התחתן עם בת אשתו של אחיו	אח [ב]

אח ב מת בלא בניים.

אח א' אינו מייבם את **אשת אחיו**, שהרי היא בת אשתו. וכן אינו מייבם את **צרתה**.

[ה] **ובת בנה**.

שני אחים, אח אחד נשא את בת בנה של אשת אחיו.

אשתו		אח [א]
בן אשתו		
בת בן אשתו		
יש לו אשה נוספת (צרה)	התחתן עם בת בן אשתו של אחיו	אח [ב]

אח ב מת בלא בניים.

אח א' אינו מייבם את **אשת אחיו**, שהרי היא בת בן אשתו. וכן אינו מייבם את **צרתה**.

[ו] **ובת בנה**.

שני אחים, אח אחד נשא את בת בתה של אשת אחיו.

אשתו		אח [א]
בת אשתו		
בת בת אשתו		
יש לו אשה נוספת (צרה)	התחתן עם בת בת אשתו של אחיו	אח [ב]

אח ב מת בלא בניים,

אח א' אינו מייבם את **אשת אחיו**, שהרי היא בת בת אשתו. וכן אינו מייבם את **צרתה**.

[ז] **חמותו**.

שני אחים, אח אחד נשא את חמותו של אחיו.

חמיו	חמותו
אח [א]	

אח [ב]	התחתן עם חמותו של אחיו	יש לו אשה נוספת (צרה)
--------	------------------------	-----------------------

אח ב מת בלא בנים.

אח א' אינו מייבם את אשת אחיו, שהרי היא חמותו. וכן אינו מייבם את צרתה.

[ח] וְאִם חָמוֹתוֹ.

שני אחים, אח אחד נשא את אם חמותו של אחיו.

	אם חמותו
חמיו	חמותו
אח [א]	

אח [ב]	התחתן עם אם חמותו של אחיו	יש לו אשה נוספת (צרה)
--------	---------------------------	-----------------------

אח ב מת בלא בנים,

אח א' אינו מייבם את אשת אח ב, שהרי היא אם חמותו. וכן אינו מייבם את צרתה.

[ט] וְאִם חָמִיו.

שני אחים, אח אחד נשא את אם חמיו של אחיו.

	אם חמיו
חמיו	חמותו
אח [א]	

אח [ב]	התחתן עם אם חמיו של אחיו	יש לו אשה נוספת (צרה)
--------	--------------------------	-----------------------

אח ב מת בלא בנים,

אח א' אינו מייבם את אשת אח ב, שהרי היא אם חמיו. וכן אינו מייבם את צרתה.

[י] אַחֻתוֹ מְאֻמוֹ.

שני אחים, אח אחד נשא את אחותו מאמו של אחיו.

אבא ואמא
נולדה להם בת
אבא ואמא
נולד להם בן - ראובן, אח א' [אח של הבת מצד האמא]

		אבא ואמא
יש לו אשה נוספת (צרה)	שמעון התחתן עם אחותו של אחיו [אחות מצד האמא]	נולד להם בן - שמעון, אח ב' [אח של ראובן מצד האבא]

שמעון מת בלא בנים,

ראובן אחיו אינו מייבם את אשת אחיו - שמעון, שהרי היא אחותו [מצד האמא]. וכן אינו מייבם את צרתה.

[יא] וְאָחוֹת אִמּוֹ.

שני אחים, אח אחד נשא את אחות אמו של אחיו.

אחות של האמא	אבא ואמא
	נולד להם בן ראובן, אח א'

		אבא ואמא
יש לו אשה נוספת (צרה)	התחתן עם אחות אמו של אחיו (שהרי היא לא קשורה אליו, שיש לו אמא אחרת)	נולד להם בן שמעון, אח ב'

שמעון מת בלא בנים.

ראובן אינו מייבם את אשת אחיו, שהרי היא אחות אמו. וכן אינו מייבם את צרתה.

[יב] וְאָחוֹת אִשְׁתּוֹ.

שני אחים, אח אחד נשא את אחות אשתו של אחיו.

אחות אשתו	אשתו	אח [א]
יש לו אשה נוספת (צרה)	התחתן עם אחות אשתו של אחיו	אח [ב]

אח ב מת בלא בנים.

אח א' אינו מייבם את אשת אחיו, שהרי היא אחות אשתו. וכן אינו מייבם את צרתה.

[יג] וְאִשְׁתּוֹ אַחִיו מֵאִמּוֹ.

שלשה אחים, [שנים אחים מצד האמא. ושנים אחים מצד האבא]. אח אחד מצד האבא נשא את אשת אחיו מצד האמא [לאחר שאחיו מת].

	אבא ואמא
אשת אברהם	בן (אברהם), אח א'

אבא ואמא	
בן (ראובן), אח ב' [אח של אברהם מצד האמא]	
אבא ואמא	בן (שמעון), אח ג' [אח של ראובן מצד האבא]
יש לו אשה (נוספת צרה)	לאחר שאברהם מת, התחתנה אשתו עם שמעון (שהרי אינה קשורה אליו לא מאבא ולא מאמא)

האח מצד האבא (שמעון) מת בלא בנים,

אחיו (ראובן) אינו מייבם את אשת אחיו שמעון, שהרי היא היתה אשת אחיו אברהם [שהוא אחיו של ראובן מצד האמא]. וכן אינו מייבם את צרתה. [עמוד ב]

[יד] וְאֵשֶׁת אָחִיו שְׁלֵא הָיָה בְּעוֹלָמוֹ,

אדם (אח א) מת בלא בנים.

אח [א]	אשתו
--------	------

לאחר מותו נולד אחיו.

אח זה אינו מייבם את אשת אחיו. שכתוב בפרשת יבום: 'כי ישבו אחים יחדיו' - ודורשים: שהיתה להם ישיבה אחת בעולם, וכיון ששני אחים אלו לא ישבו יחד בעולם, שרק לאחר מות האחד נולד השני, הרי היא אסורה עליו עולמית.

[טו] וְכִלְתּוֹ.

שני אחים, אח אחד נשא את כלתו של אחיו.

אח [א]	
בנו	כלתו

אח [ב]	התחתן עם כלתו של אחיו	יש לו אשה נוספת (צרה)
--------	-----------------------	-----------------------

אח ב מת בלא בנים.

אח א' אינו מייבם את אשת אחיו, שהרי היא כלתו. וכן אינו מייבם את צרתה.

כאמור חמש עשרה עריות אלו, הרי אלו פוטרות צרותיהן, וצרות צרותיהן מן החליצה ומן הייבום עד סוף העולם [כפי שיבואר בהמשך המשנה].

ד' אופנים שהצרות מותרות

יכולן [כל העריות הנ"ל] אם מתו לפני שהבעל מת,

או מייאנה - אחת מהעריות הנ"ל שהיתה יתומה קטנה ואחיה או אמה קידשו אותה לבעלה, והיא מייאנה בקדושין, הרי קידושיה בטלים למפרע,

או נתגרשו,

או שנמצאו אילונית - שאינה יכולה ללדת, והרי הקדושין בטלים שהוא מקח טעות, **צרותיהן מותרות**, כיון שנמצא שרק הצרה נופלת ליבום לפני האח, והערוה אינה נופלת לפניו ליבום [שהיא מתה, או כי קידושיה לא היו קדושין], ואין זה צרת ערוה.

לדוגמא:

		אח [א]
		בתו
אח [ב]	התחתן עם בתו של אחיו והיא מתה, או מיאנה בו, או שנמצאה איילונית והוי מקח טעות	יש לו אשה נוספת (צרה)

אח ב מת בלא בנים,

אח א' מייבם את **אשת האח**, שהרי בתו אינה נשואה לאחיו, שהרי היא מתה, או שקידושיה בטלו, ואינה נופלת לפניו ליבום וממילא השניה אינה צרת ערוה.

ואי אתה יכול לומר בקמותו, ובאם חמותו, ובאם חמיו שנמצאו אילונית או שמיאנו, שאם היא חמותו או אם חמותו או אם חמיו הרי היא כבר ילדה, ואינה אילונית. וכן לא שייך מיאון שהרי מיאון הוא רק בקטנה ולא בגדולה (ואם יש לה בת שכבר התחתנה ודאי שהיא כבר מעל גיל י"ב).

כיצד פוטרות צרותיהם

כיצד פוטרות צרותיהן: היתה בתו או אחת מכל העריות האלו נשואות לאחיו, ולו אשה אחרת ומת, כשם שבתו פטורה, כך צרתה פטורה.

כפי שהתבאר לעיל: שני אחים, אח אחד התחתן עם בתו של אחיו, והאח מת, האח החי אינו מייבם את **אשת אחיו שהיא בתו**, שהרי היא ערוה עליו. וכן אינו מייבם את **צרתה**.

אח	התחתן עם בתו של אחיו או עם אחד מהעריות	יש לו אשה נוספת (צרה)
האח החי	אינו מייבם את בתו	אינו מייבם את צרתה

כיצד פוטרות צרות צרותיהם

הלכה צרת בתו ונשאת לאחיו השני, ולו אשה אחרת, ומת, כשם שצרת בתו פטורה, כך צרת צרתה פטורה,

כגון: ג' אחים, אח אחד נשא את בת אחיו:

אח [א]

בתו או
אחד
מהעריות

אח [ב]	התחתן עם בתו של אחיו או עם אחד מהעריות	יש לו אשה נוספת (צרת ערוה)
--------	--	----------------------------

אח ב מת בלא בנים,

אח א' אינו מייבם את אשת אחיו, שהרי היא ערוה עליו. וכן אינו מייבם את צרתה. האח הג' מותר לייבם את אשת האח שהרי אינה ערוה עליו, וכן מותר לייבם את צרתה, ואכן הוא ייבם את צרתה, ויש לו אשה אחרת.

אח [ג]	ייבם את אשתו השניה של אחיו שמת (צרת ערוה)	יש לו אשה אחרת (צרה צרת הערוה)
--------	---	--------------------------------

לאחר מכן אח ג' מת בלא בנים

אח א' אינו מייבם את אשת אחיו, שהרי היא נאסרה עליו כי היא היתה צרת ערוה. וכן אינו מייבם את צרתה, שהיא צרה של צרת הערוה.

אפילו הן מאה אחים.

כגון שהם ד' אחים, ואח ג' גם מת בלא בנים, ואח ד' ייבם את צרת צרת הערוה. ואחר כך הוא מת. אח א' אינו מייבמה שהרי היא צרת צרת אחיו, וכן אם יש לו אשה אחרת, האח א' אינו מייבמה שהיא צרה של צרת צרת הערוה.

אח [ד]	ייבם את אשתו של אח ג (צרת צרה).	יש לו אשה אחרת (צרה של צרת צרת הערוה)
--------	---------------------------------	---------------------------------------

כיצד אם מתו צרותיהם מותרות

כיצד אם מתו צרותיהן מותרות: היתה בתו או אחת מכל העריות האלו נשואות לאחיו, ולו אשה אחרת, מתה בתו או נתגרשה ואחר כך מת אחיו, צרתה מותרת.

כגון ב' אחים, אח אחד נשוי לבת אחיו, ויש לו אשה אחרת, ובת אחיו מתה (בחיי בעלה), או מיאנה בו, או נתגרשה, ואחר כך מת האח, הרי נופלת לפני אחיו רק האשה שניה, שאינה ערוה עליו, וצריך לייבמה.

אח [א]
בתו

אח [ב]	התחתן עם בתו של אחיו והיא מתה, או מיאנה בו, או שנמצאה איילונית והוי מקח טעות	יש לו אשה נוספת (צרה)
--------	--	-----------------------

אח ב מת בלא בנים,

אח א' מייבם את צרת אשת האח, שהרי בתו אינה נשואה כלל לאחיו, שהרי היא מתה, או שקידושיה בטלו, ואין זה צרת ערוה.

אם נשואי הערוה הם רק מדרבנן, האח חולץ את צרתה

וְכֹל הַיְכוּלָה לְמֵאֵן וְלֹא מֵאֵנָה - אם הערוה קטנה ויכולה למאן בנשואין, אף שלא מיאנה, הואיל וקידושיה אינה אלא מדרבנן, (שמיאון הוא ביתומה קטנה שדרבנן תיקנו שאמה או אחיה יכולים לקדשה והיא יכולה למאן), ומהתורה אינה מקודשת, וממילא כאשר בעלה מת - מהתורה אינה נופלת ליבום לפני האח, ורק הצרה נופלת לפניו ליבום, ואינה צרת ערוה, ויכול האח לייבמה, אלא שרבנן תיקנו שצרתה חולצת ולא מתייבמת, לפי שאם ייבמה הרי זה נראה כמייבם צרת ערוה.

גמרא. מכדי כולהו מאחות אשה ולפינן ליתני אחות אשה ברישא, וכי תימא תנא חומרי חומרי נקט ורבי שמעון היא דאמר שריפה חמורה, אי הכי ליתני חמותו ברישא דעיקר שריפה בחמותו כתיבא, ועוד בתר חמותו ליתני כלתו דבתר שריפה סקילה חמורה, אלא בתו כיון דאתיא מדרשא חביבא ליה [יתבאר בדף הבא].

יום חמישי ז אדר ב תשפ"ב

יבמות דף ג

גמרא

שאלה: מדוע התנא לא פתח תחילה ב'אחות אשה' שזה מקור הדין

המשנה מונה חמש עשרה נשים שפוטרות צרותיהם, והמשנה פותחת תחילה ב'בתו'.
 שואלת הגמרא: **מִכֵּי כוֹלְהוּ מֵאָחוֹת אִשָּׁה יִלְפִינן** - הנה את כל העריות למדנו מהפסוק שנאמר ב'אחות אשה', אם כן **לִיתְנִי אָחוֹת אִשָּׁה פְּרִישָׁא** - שהמשנה תשנה בתחילה 'אחות אשה', ולמה המשנה מתחילה ב'בתו'.

הצעת תשובה [א]: התנא פתח ב'אחות אשה' שעונשה כשריפה שהיא החמורה שבמיתות בית דין

וְכִי תִמְא תְנָא חוּמְרֵי חוּמְרֵי נֶקֶט - ואם תאמר שהתנא סידר את הדברים לפי סדר חומרת העריות, **וְרַבִּי שְׁמַעוֹן הִיא דְאָמַר שְׂרִיפָה חֲמוּרָה** משאר מיתות בית דין, ולכן המשנה פתחה בבתו ובתו עד אם חמיו שעונשם כשריפה.

דחיית התשובה: אם כן התנא היה פותח בחמותו, ששם נאמר בתורה 'שריפה'. ועוד שאם כן התנא היה ממשיך ב'כלתו' שעונשה בסקילה

הגמרא דוחה תירוץ זה: **אִי הֲכִי לִיתְנִי חֲמוּתוֹ פְּרִישָׁא** - אם כן היה לתנא לשנות תחילה 'חמותו', **דְּעִיקַר שְׂרִיפָה בְּחֲמוּתוֹ כְּתִיבָא** - שעיקר דין שריפה נאמר בתורה בחמותו וממנה לומדים לשאר העריות שדינם כשריפה,

וְעוֹד מקשה הגמרא על תירוץ זה: אם כן שהתנא סידר את הדברים לפי חומרת עונשם, **בְּתַר חֲמוּתוֹ לִיתְנִי כְּלָתוֹ** - לאחר חמותו, תשנה המשנה 'כלתו' שמיתתה בסקילה, **דְּבְתַר** - שאחרי שריפה, **סְקִילָה חֲמוּרָה**, ואת כל שאר העריות היה למשנה לשנות אחר כך, שעונשם פחות חמור שאין בהם מיתת בידי אדם, אלא כרת בידי שמים, ולמה המשנה שנתה את דין כלתו בסוף לאחר כל העריות.

הצעת תשובה [ב]: כיון שאיסור יבום כתו נלמד מדרשה, פתח התנא בזה, שדבר הנלמד בדרשה חביב

הגמרא מציעה תירוץ אחר: **אֵלָא בְּתוֹ כִּיּוֹן דְּאֵתִיָּא מְדַרְשָׁא חֲבִיבָא לִיה** - אלא כיון שדין זה שבתו אסורה לומדים מדרשה, הרי זה חביב על התנא ולכן פתח בזה. (דף ג)

שואלת הגמרא: **כוֹלְהוּ נְמִי מְדַרְשָׁא אָתוּ** - כל העריות שפוטרות מיבום גם לומדים מדרשה. עונה הגמרא: **נְהִי דְלַעֲגִין יִיבּוּם אֶתְיִין מְדַרְשָׁא** - אף שלעניין יבום לומדים מדרשה לכל העריות שאינם מתייבמות, מכל מקום **עִיקַר אִיסוּרֵיהוּ בְּהִדְיָא כְּתִיב בְּהוּ** - עיקר איסורם כתוב במפורש בתורה. לעומת זאת **בְּתוֹ** מאנוסתו **עִיקַר אִיסוּרָא מְדַרְשָׁא** - עיקר איסורה נלמד

מדרשה מבת בתו, [ומה שמשנתנו אומרת 'בתו' היינו בתו מאנוסתו, שבתו מאשתו מוזכר בהמשך דברי המשנה],

שבפסוק 'ערות אשה ובתה לא תגלה', משמע רק בתו מאשתו, ולא משמע בתו מאנוסתו, אלא שלגבי 'בת בתו' כתוב 'ערות בת בנך או בת בתך' ולא כתוב לשון אישות, נמצא שיש מקור ל'בת בתו מאנוסתו', ומשם לומדים גם ל'בתו מאנוסתו',

דְּאָמַר רַבָּא: אָמַר לִי רַב יִצְחָק בַּר אֲבָדִימִי: אֶתְיָא - לומדים 'בתו מאנוסתו' מ'בת בתו מאנוסתו' מגזירה שוה: **'הֵנָּה' 'הֵנָּה'**, בבת בתו מאנוסתו כתוב 'כי ערותך הנה', ובבתו מאשתו כתוב 'שארה הנה', כשם שבאשתו 'בתו' אסורה כבת בתו, כך באנוסתו 'בתו' אסורה כבת בתו.

אֶתְיָא - ולומדים בגזירה שוה: **'זְמָה' 'זְמָה'**, שעונש ערות בתו בשריפה, שבבתו מאשתו כתוב: 'זמה היא', ובשריפה כתוב: 'זמה היא באש ישרפו', מה להלן שריפה, אף כאן שריפה. ובתו מאנוסתו לומדים בגזירה שוה ('הנה' 'הנה') מבת אשתו.

דחיית התשובה:

שואלת הגמרא: **הֲשֵׁתָא דְּאִמְרַתְּ כָּל מַלְתָּא דְּאֶתְיָא מְדַרְשָׁא חֲבִיבָא לִיה לִיתְנִי לְאַחוּת אִשָּׁה לְבִסּוּף,** - כעת שאמרת שכל דבר שנלמד מדרשה חביב על התנא, אם כך ישנה התנא 'אחות אשה' בסוף, שבה נאמר בתורה דין זה.

עונה הגמרא: **אִינְדִּי דְּאִינְדִּי בְּאִיסוּר אַחוּתָא תְּנָא אַחוּת אִשְׁתּוּ -** אגב שהתנא דיבר באיסורי אחיות, שנה התנא גם ערוות אחות אשה.

שואלת הגמרא: **וְלִיתְנִי לְהָאֵי בְּבָא לְבִסּוּף -** וישנה התנא את כל דין איסור אחיות בסוף, ויקדים כלתו לאחותו, כדי שאחות אשה תהיה בסוף.

תשובה חרשה: התנא פתח תחילה בבתו שהיא קרובה יותר

עונה הגמרא: **אָלָא תְּנָא קוּרְבִּי קוּרְבִּי נְקֻט -** אלא התנא נקט תחילה את העריות שהם יותר 'קרובות', כדלהלן:

תְּנָא בְּתוּ, וּבֵת בְּתוּ, וּבֵת בְּנוּ, דְּקְרוּבִי עֲצָמוּ - שהם קרובי עצמו.

וְאִינְדִּי דְּתְנָא שְׁלִשָּׁה דוֹרוֹת לְמַטָּה דִּינְדִּיה - ואגב שהתנא שנה שלשה קרבות לאדם עצמו בג' דורות למטה (בתו שהיא דור שני, ובת בנו ובת בתו שהיא דור שלישי), **תְּנָא נְמִי שְׁלִשָּׁה דוֹרוֹת לְמַטָּה דִּינְדִּיה -** שנה התנא אחר כך קירבה בג' דורות למטה מצד האשה (בת אשתו שהיא דור שני, ובת בנה ובת בתה שהיא דור שלישי).

	אח של הבעל (יבם)
בתו	
בת בתו, בת בנו	

אשתו	אח של הבעל (יבם)
בתה	
בת בנה, או בת בתה	

וְאֵינִי דְתַנָּא שְׁלֹשָׁה דוֹרוֹת לְמִטָּה דִידָה, תַּנָּא שְׁלֹשָׁה דוֹרוֹת לְמַעְלָה דִידָה - והיות והתנא שנה שלשה דורות למטה מצד האשה, שנה התנא גם שלשה דורות למעלה מצד האשה.

אם חמותו או אם חמיו		
חמותו	חמיו	
אשתו		אח של הבעל (יבם)

וְתַנָּא אַחוֹתוֹ, וְאַחוֹת אָמוֹ, דְקָרוּבֵי עֲצָמוֹ - ושנה התנא אחר כך 'אחותו' ו'אחות אמו' שהם קרובי עצמו, יותר מכלתו, שהרי כלתו אינה קרובתו אלא מכח קדושי בנו.

וְאֵינִי דְאֵיירִי בְאִיסוּר אַחָהּ - ואגב שהתנא עסקו באיסורי אחיות, **תַּנָּא אַחוֹת אִשְׁתּוֹ** - שנה התנא גם אחות אשתו.

וּבְדִין הוּא דְלִיקְדָּמָה לְכֻלָּתוֹ מְקַמֵּי - וכיון שהתנא שנה את הדברים לפי סדרי הקירבה היה לתנא להקדים את כלתו לפני אשת אחיו שלא היה בעולמו, דלא משום קורבא הוא דאסירא - שאינה אסורה משום שהיא קרובתו, אלא איידי דאיירי באיסור אחיה - אלא אגב שעסק התנא באיסורי אחיות, **תַּנָּא** - שנה התנא גם אשת אחיו שלא היה בעולמו, שהוא שייך ל'אחיה', וְהָדָר תַּנָּא - ולאחר מכן שנה התנא כֻּלָּתוֹ.

שאלה: למה כתוב פטורות צרותיהם, ולא כתוב אסורות

שואלת הגמרא: **ומאי איירא דתנא פוטרות** - ובמה עוסק התנא ששנה 'פוטרות', שמשמע שאין איסור בדבר, ואם רוצה מייבם, **ליתני** - שישנה התנא 'אסורות', שהרי כיון שאינם זקוקות ליבום הרי הם אסורות באיסור אשת אח.

תשובה: אם היה כתוב אסורות, הייתי אומר אסור לייבם אבל חולצת

עונה הגמרא: **אי תנא** - אם התנא היה שונה 'אסורות', הנה אמינא - הייתי אומר: **אסור לייבם, אבל מיחליץ חליצה** - אבל חליצה היא צריכה, שהייתי אומר שאין אשת אח בלא בניים נפטרת בלא חליצה, **קא משמע לן** - לכן אמרה המשנה 'פוטרות' להשמיענו שהם פטורות אף מן החליצה.

שאלה: למה לא כתוב אסורה לחלוץ

שואלת הגמרא: **וליתני** - וישנה התנא: **אסורה לחלוץ**.
 הגמרא מעירה: **מאי קעביד** - מה הוא עושה, כלומר איזה איסור יש בחליצה.

מבארת הגמרא: **אֵלְמָה לֹא** - למה לא שייך לשון איסור בחליצה, הרי **אִם אַתָּה אוֹמֵר חוֹלְצָת, מְתִיבָמָת,** שיש לחשוש שאנשים יטעו ויאמרו כשם שיש חליצה בט"ו עריות, יש גם דין ייבום.

תשובה: המשנה לא אמרה 'אוסרות' כדי שלא נאמר שהערוה 'אוסרת' צרתה אף כשאינה נשואה לאחיו

עונה הגמרא: **פִּיּוֹן דְּבִמְקוֹם מְצָוָה הוּא דְאִסְרִיהּ צָרָה** - כיון שרק במקום מצות יבום הצרה אסורה, שהרי משפטה הכתוב מזיקת ייבום הרי היא באיסור אשת אח, **וְשָׁלֵא בְּמְקוֹם מְצָוָה** - כאשר בתו אינה נשואה לאחיו, **שְׂרִיא** - מותר לאדם להתחתן עם צרת בתו.

	ראובן
	בתו
שמעון (אינו קרוב של ראובן)	התחתן עם בתו של ראובן
יש לו אשה נוספת (צרה)	

לראובן מותר להתחתן עם צרת בתו.

משום הכי תני - לכן שנה התנא 'פוטרות', שאם היה כתוב אוסרות הייתי אומר שהבת אוסרת צרתה על אביה, וק"ו שהבת אסרת צרתה שלא במקום מצוה, לכן כתוב 'פוטרות' שבלשון זה לא משמע איסור משום צרתה של הבת, אלא משמע רק שהבת פוטרתה מייבום, והאיסור הוא מצד אשת אח שלא במקום מצוה.

שאלה: למה המשנה אומרת 'מן החליצה ומן הייבום', ולא רק 'מן הייבום'?

שואלת הגמרא: **ומאי איניא דתני** - ובמה עוסק התנא ששנה: **מן החליצה ומן הייבום, ליתני** - שישנה: **'מן הייבום' לחודיה** (בלבד), שהרי עיקר המצוה ביבום, וממילא נלמד שאין מצות יבום אין מצות חליצה.

עונה הגמרא: **אי תנא** - אם התנא היה שונה רק **'מן הייבום'**, הוה אמינא מיחליץ חליצה - הייתי אומר שהיא צריכה חליצה שלא להפקיע מצות ייבום, ורק **יבומי לא מייבמה** - להתייבם אינה מתייבמת משום גזירת הכתוב שנאמר 'לצור', **קא משמע לן** - לכן השמיענו התנא שהואיל ופטרה הבת את צרתה מייבום הרי היא פטורה גם מחליצה, שהרי **כל העולה לייבום עולה לחליצה, וכל שאינו עולה לייבום אינו עולה לחליצה**, [ובמקום שאמרו 'חולצת ולא מתייבמת' הוא רק משום ספק].

שאלה: למה המשנה לא אומרת 'מן הייבום ומן החליצה'?

שואלת הגמרא: **וליתני** - וישנה התנא: **מן הייבום ומן החליצה** - שהרי עיקר המצוה היא ביבום, שהפסוק אומר 'אם לא יחפוץ האיש לקחתה וחליצה', ומשמע שאם הוא חפץ לייבם מייבם, **אי נמי מן החליצה לחודה** - או שישנה התנא רק שפטורה מחליצה וממילא נדע שפטורה גם מייבום, ולמה שנה התנא 'מן החליצה ומן הייבום'.

תשובה: משנתינו כדעת אבא שאול שמצות חליצה קודמת

עונה הגמרא: משנתינו דעת אבא שאול היא, דאמר מצות חליצה קודמת למצות ייבום, כפי שאומר להלן שהכונס יבמתו לשום נוי ולשום אישות כאילו פוגע בערוה וקרוב בעיני להיות הולד ממזר, ולכן עדיף לחלוץ מאשר לייבם, וזהו שאמרה המשנה תחילה חליצה ואחר כך ייבום.

במשנה יש ב' מיעוטים: למעט צרת סוטה (דעת רב) וצרת איילונית (דעת רב אסי) שצרותיהם מתייבמות

מבררת הגמרא: **מנינא דרישא למעוטי מאי** - המנין של הרישא שהמשנה אומרת 'חמש עשרה' נשים, מה זה בא למעט. **ומנינא דסיפא למעוטי מאי** - והמנין של הסיפא, שהמשנה אומרת 'הרי אלו פוטרות' שמשמע 'אלו', ולא יותר, מה זה בא למעט. [עמוד ב]

מבארת הגמרא: **למעוטי דרב**, שרב אמר: צרת 'סוטה' פטורה מחליצה ומייבום, שאם אשתו של האח זינתה, (ודינה כסוטה שנאסרת על בעלה) ויש לו עוד אשה (צרת הסוטה), ומת האח בלא בנים, הסוטה פטורה מחליצה ומייבום, והיא 'ערות אשת אח שלא במקום מצוה', וצרתה היא צרת ערוה. והתנא של משנתינו חולק וסובר שרק חמש עשרה נשים פוטרות צרותיהם אבל הסוטה אינה פוטרת את צרתה.

ודרב אסי, שרב אסי אמר: צרת איילונית אסורה, שאם האח היה נשוי לאיילונית (באופן שהקידושין חלים שידע שהיא איילונית), והיה לו עוד אשה (צרת האיילונית), ומת בלא בנים, האיילונית פטורה מחליצה ומייבום, שכתוב 'והיה הבכור אשר תלד' (פרט לאיילונית שאינה יולדת), והיא 'ערות אשת אח שלא במקום מצוה', וצרתה היא צרת ערוה.

והתנא של משנתינו חולק וסובר שרק חמש עשרה נשים פוטרות צרותיהם אבל האיילונית אינה פוטרת את צרתה.

מה המשנה ממעטת לרב ולרב אסי

שואלת הגמרא: **לרב** שסובר שצרת סוטה פטורה מחליצה ומייבום, **ולרב אסי** שסובר שצרת איילונית אינה פטורה מחליצה ומייבום, **למעוטי מאי** - מה באה המשנה למעט לשיטתם.

עונה הגמרא: **אי סבירא להו דהדי** - אם רב ורב אסי סוברים זה את דינו של זה: **הךא למעוטי** - מיעוט אחד באה המשנה למעט **צרת ממאנת** - שאם האח שמת היה נשוי ליתומה קטנה והיא מיאנה ביבם, והיה לאח אשה נוספת (צרה), אינה נפטרת עכ"פ מחליצה, [כפי שיבואר עניין זה בגמרא להלן יא:].

והךא - ומיעוט נוסף באה המשנה **למעוטי צרת מחזיר גרושתו** - שאם היה לאח שמת שני נשים, וגירש אחת מהם, והיא נשאת לאחר, וחזר האח והחזירה, ומת בלא בנים, שתיהן אסורות להתייבם, והשמיעה המשנה שעכ"פ היא צריכה חליצה. [כפי שיבואר עניין זה בגמרא להלן יא:].

ואי לא סבירא להו דהדי - ואם רב ורב אסי אינם סוברים כל אחד את דינו של השני: **הךא, למעוטי דחבריה** - מיעוט אחד באה המשנה למעט לכל אחד את דינו של השני, כלומר:

לרב באה המשנה למעט צרת איילונית שהיא מתייבמת. ולרב אסי באה המשנה למעט צרת סוטה שהיא מתייבמת.

וחדא - והמיעוט השני, באה המשנה למעוט או צרת ממאנת, או צרת מחזיר גרושתו.

שאלה: לרב ולרב אסי מדוע המשנה לא אמרה גם צרת סוטה וצרת איילונית

שואלת הגמרא: לרב שסובר שצרת סוטה פטורה מחליצה ומייבום, ולרב אסי שסובר שצרת איילונית פטורה מחליצה ומייבום, ליתנינהו - שהתנא ישנה דינים אלו במשנה.

תשובה: היות ולא שייך בהם דין צרת צרה

עונה הגמרא: לפי שאינה בצרת צרה - שכל אלו שמוזכרים במשנה שייך לשנות בהם דין צרת צרה, אבל בצרת סוטה וצרת איילונית לא שייך לשנות בהם דין 'צרת צרה', שצרת צרה שייך רק באופן שהצרה נשאת לאחיו השני שאינה ערוה עליו, (שבאופנים של המשנה אין האשה ערוה אלא על אח אחד, כגון שהיא בתו או אחותו, וצרתה נאסרת רק עליו), אבל צרת סוטה או איילונית אסורות על כל האחים, שהרי הן וצרותיהן אסורות על כל האחים.

המקור לרבנן שערוה [אחות אשה] אסורה אף במקום יבום

מבררת הגמרא: מנא הני מילי - מנין אלו הדברים שערוה וצרתה וצרת פטורות מהחליצה ומהייבום.

מבארת הגמרא: דתנו רבנן, 'אשה אל אחותה לא תקח לצרור לגלות ערותה עליה פתייה' - כלומר: אסור לאדם לישא את אחות אשתו בחיי אשתו, 'עליה', מה תלמוד לומר - הרי הפסוק יכל לומר 'אשה אל אחותה לא תקח וכו' לגלות ערותה בחייה', מה מלמדינו מה שנאמר 'עליה'.

לפי שנאמר 'במה יבא עליה', שומע אני אפילו באחת מכל עריות האמורות בתורה הכתוב מדבר, שצריך ליבם את אשת אחיו גם אם היא ערוה עליו,

אלא נאמר כאן [באיסור אחות אשתו] 'עליה', ונאמר להלן [במצות ייבום] 'עליה', מה להלן - מה שנאמר ביבום 'עליה' היינו במקום מצוה - כאשר אחיו מת בלא בנים, אף כאן - איסור אחות אשה שנאמר בה 'עליה', היינו במקום מצוה - כאשר היא נשואה אליו והוא מת בלא בנים, ונאמר רחמנא - ואמרה התורה: 'אשה אל אחותה לא תקח לצרור', דהיינו אף במקום מצות יבום אל תנשא לאחות אשתך.

המקור שצרת ערוה אסורה ביבום

ממשיכה הברייתא בבירור מקור הדברים: ואין לי אלא היא - אין לי מקור אלא לאסור אחות אשתו, אף במקום יבום, צרתה מנין - מנין לנו שגם אינו מייבם את צרת אחות אשתו.

מבארת הברייתא: תלמוד לומר 'לצרור', ללמד שגם צרת אחות אשתו אסורה במקום מצות יבום.

המקור שצרת צרת ערוה אסורה ביבום

ממשיכה הברייתא ומבררת: **וְאִין לִי מְקוֹר אֶלְא לְאֶסוֹר אֶת צָרְתָּהּ, צָרְתָּהּ מְנִיין שְׁגַם** אותה אינו מייבם.

מבארת הברייתא: **תְּלִמּוּד לּוֹמַר 'לְצָרוֹר' וְלֹא לְצוֹר** - מכך שכתוב 'לצרוור' ולא כתוב 'לצור' משמע שהפסוק מדבר על הרבה צרות של אחות אשתו, שגם הם אסורות במקום מצות יבום.

המקור לכל הנ"ל בשאר עריות

ממשיכה הברייתא ומבררת: **וְאִין לִי אֶלְא אַחֹת אִשָּׁה שְׂאֶסוֹרָה אֵף בְּמִקּוֹם מִצוֹת יְבוּם, שְׂאָר עֲרִיּוֹת מְנִיין,**

מבארת הברייתא: **אִמְרַתְּ, מָה אַחֹת אִשָּׁה מְיוּחָדֶת שֶׁהִיא עֲרוּהָ, וְחִיִּיבִין עַל זְדוּנָהּ כְּרַת, וְעַל שְׂגָגָתָהּ חֲטָאת, וְאֶסוּרָה לְיָכֶם. אֵף כֹּל שֶׁהִיא עֲרוּהָ, וְחִיִּיבִין עַל זְדוּנָהּ כְּרַת, וְעַל שְׂגָגָתָהּ חֲטָאת, אֶסוּרָה לְיָכֶם.**

ממשיכה הברייתא ומבררת: **וְאִין לִי אֶלְא הֵן [אחות אשתו, צרת, שאר עריות], צְרוּתֵיהֶן [של שאר עריות] מְנִיין.**

מבארת הברייתא: **אִמְרַתְּ, מָה אַחֹת אִשָּׁה מְיוּחָדֶת שֶׁהִיא עֲרוּהָ וְחִיִּיבִין עַל זְדוּנָהּ כְּרַת וְעַל שְׂגָגָתָהּ חֲטָאת וְאֶסוּרָה לְיָכֶם, וְצָרְתָּהּ אֶסוּרָה. אֵף כֹּל שֶׁהִיא עֲרוּהָ וְחִיִּיבִין עַל זְדוּנָהּ כְּרַת וְעַל שְׂגָגָתָהּ חֲטָאת וְאֶסוּרָה לְיָכֶם, צָרְתָּהּ אֶסוּרָה.**

מִכָּאן אִמְרוּ חֲכָמִים חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה נְשִׁים פּוֹטְרוֹת צְרוּתֵיהֶן וְצָרוֹת צְרוּתֵיהֶן מִן הַחֲלִיצָה וּמִן הַיִּבּוּם עַד סוֹף הָעוֹלָם.

המקור שצרת ערותו שלא במקום מצוה (כשאינה נשואה לאחיו) מותרת

יְכוּל שְׂאֵנִי מְרַבָּה אֵף שֵׁשׁ עֲרִיּוֹת חֲמוּרוֹת מְאֹלוּ שִׁיהוּ צְרוּתֵיהֶם אֶסוּרוֹת - שֵׁשׁ עֲרִיּוֹת המבוארות במשנה להלן, שהם אסורות להינשא גם לאח, כגון אמו, שאין אופן שהיא נשואה לאחיו, אלא היא נשואה לאדם זר (שאינו אחיו),

להלן: שני אחים, (אפילו אם הם אחים רק מאבא), אסור לכל אח לשאת את אמו, וכן לשאת את אמו של אחיו, שהרי היא אשת אביו, וממילא לא יתכן ש'אמו' נופלת לפניו לייבום.	
אבא ואמא	אבא ואמא
אח [ב] (שמעון)	אח [א] (ראובן)
אסור להינשא לאמו וכן לאם אחיו (שהיא אשת אביו)	אסור לו להינשא לאמו וכן לאם אחיו (שהיא אשת אביו)

אלא אדם זר, נשא את אמו, ויש לו אשה נוספת,

יש לו אשה נוספת (צרה)	התחתן עם אמו של ראובן	אדם זר (אינו אח של ראובן)
-----------------------	-----------------------	---------------------------

יכול שתהיה צרת האם אסורה על בנה (ראובן),

אִמְרַתְּ, מִה אַחֹת אִשְׁתּוֹ מִיּוֹחֶדֶת שֶׁהִיא עֲרוּנָה, וְחִיִּיבִין עַל זְדוּנָה כְּרַת, וְעַל שְׁגָגָתָה חֲטָאת, וְאִפְשָׁר לִינָשֵׂא לְאֲחִים. וְאִסוּרָה לִיבָם, וְצָרְתָה אִסוּרָה. אִף כֹּל [הערויות המוזכרות במשנתינו] שֶׁהִיא עֲרוּנָה, וְחִיִּיבִין עַל זְדוּנָה כְּרַת וְעַל שְׁגָגָתָה חֲטָאת, וְאִפְשָׁר לִינָשֵׂא לְאֲחִים, וְאִסוּרָה לִיבָם, צָרְתָה אִסוּרָה.

	אשתו לאשתו יש אחות	אח [א]
יש לו אשה נוספת (צרה)	אפשר להינשא לאחים - אח [ב] התחתן עם אחות אשתו של אח [א]	אח [ב]
וצרתה אסורה אסור לאח [א] לייבם את צרת אחות אשתו	אסורה ליבם כאשר אח [ב] מת, אסור לאח [א] לייבם את אחות אשתו	אח [א]

יָצְאוּ שֵׁשׁ עֲרוֹיֹת חֲמוּרוֹת מֵאֵלוּ [כגון אמו], הוֹאִיל דָּאֵי אִפְשָׁר לִינָשֵׂא לְאֲחִים, אֵלָּא הֵם יְכוּלוֹת לְהִינָשֵׂא רַק לְאִדָּם זֶר שְׂאִינוּ אַח, צְרוּתֵיהֶן מוֹתְרוֹת,

אסור לו להתחתן עם אמו	אמו של ראובן אח [א] ראובן	
אסור לו להתחתן עם אמו של ראובן (אחיו)	אח [ב] שמעון	
יש לו אשה נוספת (צרה)	התחתן עם אמו של ראובן	אדם זר (אינו אח של ראובן)
מוותר לו להינשא לצרת אמו	אח [א] ראובן	

שְׂאִין צָרָה אֵלָּא מֵאָח - רַק בַּמְקוֹם שֶׁהַתּוֹרָה פִּטְרָה אֶח מִיָּבוּם בְּגַלּל שֶׁהִיא עֲרוּה עֲלֵיו, וּמוֹתֶרֶת עַל אַחִיו, וְנִמְצָא שֶׁהִיא אִסוּרָה עַל הָאֵח מִדִּין 'אֵשֶׁת אַח', בַּמְקוֹם זֶה צָרְתָה אִסוּרָה.

	אשתו לאשתו יש אחות	אח [א]
יש לו אשה נוספת (צרה)	אפשר להינשא לאחים - אח [ב] התחתן עם אחות אשתו של אח [א]	אח [ב]
צרתה אסורה אסור לאח [א] לייבם את צרת אחות אשתו מדין אח	אסורה ליבם כאשר אח [ב] מת, אסור לאח [א] לייבם את אחות אשתו, והיא אסורה מדין אח	אח [א]

המקור שיש כרת למיבם ט"ו ערויות הנ"ל

אִזְהָרָה שְׂמַעְנֵנוּ - נִמְצָא שִׁיש לֵנו מִקּוֹר שֶׁאִסוּר לִיבָם אֶת הָעֲרוּה וְאֶת צָרְתָה,

עונש מניין - מנין שאם עבר וייבמה יש בזה עונש.
 אָמַר קָרָא 'כִּי כָּל (אִישׁ) אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה מִכָּל הַתּוֹעֲבוֹת' וְגו' וּנְכַרְתּוּ.

טַעַמָּא דְכֻתְבַּ רַחֲמֵנָא עָלֶיהָ הָא לָאו הֵכִי הוּא אָמִינָא אַחוּת אִשָּׁה מִיִּבְמָה מֵאִי טַעַמָּא. דְאָמְרִינָן אֲתִי עֲשֶׂה וְדַחִי לֹא תַעֲשֶׂה. אִימַר דְאָמְרִינָן אֲתִי עֲשֶׂה וְדַחִי לֹא תַעֲשֶׂה לֹא תַעֲשֶׂה גְרִידָא לֹא תַעֲשֶׂה שֵׁישׁ בּו כָּרַת מִי דַחִי. וְתוּ לֹא תַעֲשֶׂה גְרִידָא מְנַלְן דְדַחִי [יִתְבָּאֵר בַּדָּף הַבֵּיא].

עין משפט

ד: כח

מכרי בחוב ובגד כבאים וגו'... חלוקתי ונתינה מחד כחוב פסחה צליה למאי הילכתא...

חמש עשרה נשים

פרק ראשון יבמות

מבורות השים

אף שנת ד' קמ"ב: מבורות ד'... ב' שנת ד' קמ"ב: מבורות ד'... ג' שנת ד' קמ"ב: מבורות ד'...

גילוי השים

הוא ח' ויום וי' ויום וז' ויום ז'... מבורות ד' קמ"ב: מבורות ד'...

הגהות הב"ח

הוא ח' ויום וי' ויום ז' ויום ז'... מבורות ד' קמ"ב: מבורות ד'...

מוקד רש"י

הואיל והנאמר בתורה... מבורות ד' קמ"ב: מבורות ד'...

מוקד תוספות

קשה ודבין טמא דהוה... מבורות ד' קמ"ב: מבורות ד'...

תוספות ישנים

ואפילו מוכרי טמא... מבורות ד' קמ"ב: מבורות ד'...

ח' ויום וי' ויום ז' ויום ז'... מבורות ד' קמ"ב: מבורות ד'...

יום שישי ח אדר ב תשפ"ב

יבמות דף ד

בירוד: מדוע היינו אומרים [בלא הלימוד] שיש מצוות יבום גם כאשר היבמה אסורה על היבם [כגון שהיא אחות אשתו וכדומה]

מבררת הגמרא: **טַעְמָא דְּכֹתֵב רַחֲמָנָא 'עֲלֵיהָ' -** הטעם שאין מייבמים ערוה היינו בגלל שהתורה כתבה 'עליה', **הָא לָאו הָכִי הָיָה אָמֵינָא -** אבל בלא לימוד זה הייתי אומר: **אָחוֹת אִשָּׁה מֵיִבְמָה, מֵאֵי טַעְמָא -** מה הטעם, והרי יש איסור כרת בערוה.

ביאור א': היות ועשה דוחה לא תעשה

מבארת הגמרא: **דְּאָמְרִינן אֲתֵי -** שאומרים, **בֵּא עֲשֵׂה [של יבום] וְדָחִי לֹא תַעֲשֶׂה [של עריות].**

שאלה: האם אומרים עשה דוחה לא תעשה גם בלא תעשה שיש בו כרת, ומה המקור שעשה דוחה לא תעשה

שואלת הגמרא: **אִימַר דְּאָמְרִינן אֲתֵי עֲשֵׂה וְדָחִי לֹא תַעֲשֶׂה, לֹא תַעֲשֶׂה גְרִידָא -** לא תעשה לבדו שאין בו כרת, אבל **לֹא תַעֲשֶׂה שֵׁישׁ בּו כְּרַת מִי דָּחִי.**

תו - ועוד שואלת הגמרא: **לֹא תַעֲשֶׂה גְרִידָא מְנַלְן דְּדָחִי -** לא תעשה שאין בו כרת, מנין שעשה דוחה אותו. (דף ד)

המקור שעשה דוחה לא תעשה - בציצית לומדים מ'סמוכים' ש'עשה' (מצוות ציצית) דוחה 'לא תעשה' (איסור כלאים)

עונה הגמרא: **דְּכֹתֵיב 'לֹא תִלְבַּשׁ שְׁעֵטָנוּ' וסמיך ליה: 'גְּדִלִים תַעֲשֶׂה לָךְ',** **וְאָמַר רַבִּי אֱלֶעָזָר: סְמוּכִים מִן הַתּוֹרָה מִנִּין, שְׁנֶאמַר 'סְמוּכִים לְעַד לְעוֹלָם עֲשׂוּיִם בְּאֶמֶת וְיִשְׁר' הרי דורשים מהפסוק הנ"ל ששעטנו מותר בציצית, הרי שמצוות עשה דציצית דוחה לא תעשה של שעטנו.**

הגמרא מביאה מאמר נוסף שמבואר בו שדורשים סמוכים: **וְאָמַר רַב שֵׁשֶׁת אָמַר רַבִּי אֱלֶעָזָר מִשּׁוֹם רַבִּי אֱלֶעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה: מִנִּין לִיבְמָה שְׁנִפְלָה לְפָנֵי מוֹכַח שְׁחִין שְׁאִין חוֹסְמִין אוֹתָהּ -** אין סותמים את טענותיה לכופה להתייבם למוכה שחין, אלא כופין אותו וחולץ, **שְׁנֶאמַר 'לֹא תַחֲסוּם שׁוֹר בְּדִישׁוֹ, וְסָמִיךְ לִיה 'כִּי יִשְׁבוּ אַחִים יַחְדָּיו וּמַת אֶחָד מֵהֶם' וכו', ולומדים מכך שגם ביבום אין חוסמין את טענות היבמה לכופה ליבם. הרי שדורשים סמוכים.**

גם רבי יהודה שלא דורש סמוכים ככל התורה, במשנה תורה הוא דורש

וְאָמַר רַב יוֹסֵף: אֶפִּילוּ לְמֵאן דְּלֹא דְרִישׁ סְמוּכִים בְּעֵלְמָא, בְּמִשְׁנֵה תּוֹרָה דְרִישׁ - בספר דברים הוא דורש, **דְּהָא רַבִּי יְהוּדָה בְּעֵלְמָא לֹא דְרִישׁ וּבְמִשְׁנֵה תּוֹרָה דְרִישׁ -** שהרי רבי יהודה לא דורש סמוכים בשאר מקומות ובספר דברים הוא דורש, **וּדְרִישׁ הַסְמוּכִים בְּכֵלָאִים בְּצִיצִית** הוא במשנה תורה, הרי שדרשה זו היא כוללי עלמא.

[ברייתא שמבואר בה שרבי יהודה לא דורש סמוכים בשאר מקומות]

וּבְעֵלְמָא מְנַלְן דְּלָא דְרִישׁ - ובשאר מקומות מנין שרבי יהודה לא דורש סמוכים, דְּתַנִּיא בְּן עֲזַאי אוֹמֵר: נֶאֱמַר 'מְכַשְׁפָּה לֹא תַחִיה', וְנֶאֱמַר 'כָּל שׁוֹכֵב עִם בְּהֵמָה מוֹת יוֹמָת', סְמִיכוּ עֲנִיָּן לוֹ - סמכו את פרשת מכשפה לפרשת שוכב עם בהמה, מָה שׁוֹכֵב עִם בְּהֵמָה מִיתָתוֹ בְּסִקִּילָה, אִף מְכַשְׁפָּה מִיתָתָהּ בְּסִקִּילָה.

אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוּדָה: וְכִי מִפְּנֵי שְׁסִמְכוּ עֲנִיָּן לוֹ, נּוֹצִיא זֶה לְסִקִּילָה, שהיא המיתה החמורה יותר משאר ד' מיתות בית דין.

אָלָא אוֹב וְיִדְעוּנִי בְּכֹלל מְכַשְׁפִּים הֵיוּ, שהם מיני כישוף והרי הם בכלל מה שאמרה תורה 'מכשפה לא תחיה', וְלָמָּה יֵצְאוּ מֵהַכֹּלל וְנֶאֱמַר בָּהֶם בַּתּוֹרָה בַּמְפּוֹרֵשׁ שְׁמִיתָתָם בְּסִקִּילָה, לְהַקִּישׁ לָהֶם שֶׁאֵין מְכַשְׁפִּים, וְלֹאֲמַר לָךְ: מָה אוֹב וְיִדְעוּנִי בְּסִקִּילָה, אִף מְכַשְׁפָּה בְּסִקִּילָה, שֶׁזוֹ מִדָּה בַּתּוֹרָה 'כֹּל דָּבָר שֶׁהִיא בְּכֹלל וַיֵּצֵא מִן הַכֹּלל לַלְמַד, לֹא לַלְמַד עַל עֲצָמוֹ יֵצֵא אֲלֵא לַלְמַד עַל הַכֹּלל כּוֹלוֹ יֵצֵא'.

הרי מבואר שרבי יהודה לא דורש סמוכים בשאר מקומות בתורה.

[משנה שמבואר בה שרבי יהודה דורש סמוכים ב'משנה תורה']

וּבְמִשְׁנֵי תוֹרָה מְנַלְן דְּרִישׁ - ומנין לנו שבספר דברים רבי יהודה דורש סמוכים.

דְּתַנִּין - ששינוי במשנה: נוֹשֵׂא אָדָם אֲנוֹסֵת אֶבְיָו וּמְפֹתֵת אֶבְיָו, שלא נאסרה אלא אשת אביו, שכתוב 'ערות אשת אבין לא תגלה' ומהלשון 'אשת אבין' משמע דוקא אשתו שנשאה ע"י קדושין, וכן נושא אדם אֲנוֹסֵת בְּנוֹ וּמְפֹתֵת בְּנוֹ, ואין נחשבת כלתו אלא אשה שבנו נשאה ש'כלה' היא המקודשת לבנו וראויה לחופה.

האבא אנס או פיתה אשה	אבא ואמא בן
	מותר לבן לישא את אנוסת או מפותת אביו

רבי יהודה אוסר באנוסת אביו ומפותת אביו.

אסור לבן לישא את אנוסת או מפותת אביו

וְאָמַר רַב גִּידֵל אָמַר רַב: מֵאִי טַעְמָא דְּרַבִּי יְהוּדָה, דְּכֹתִיב 'לֹא יִקַּח אִישׁ אֶת אִשְׁתּוֹ אֶבְיָו וְלֹא יִגְלֶה כְּנֶגֶף אֶבְיָו', כְּנֶגֶף שְׂרָאָה אֶבְיָו לֹא יִגְלֶה,

וּמֵמַאי דְּבִאֲנוֹסָה כְּתִיב - ומנין שפסוק זה מדבר על אנוסת אביו ולא על אשת אביו, מְעִילוּיָה דְּקָרָא - מהפסוק שמעל (שלפני) פסוק זה, דְּכֹתִיב בַּפְּרָשָׁה אוֹנוֹס: 'וְנָתַן הָאִישׁ הַשׁוֹכֵב עִמָּה לְאֵבִי הַנֶּעְרָה חֲמִשִּׁים כֶּסֶף', וְסִמִּיךְ לִיה 'לֹא יִקַּח אִישׁ נָגוּ' וְלֹא יִגְלֶה כְּנֶגֶף אֶבְיָו'. הרי שבמשנה תורה רבי יהודה דורש סמוכים.

הגמרא מבארת מה רבנן (שסוברים נושא אדם אנוסת אביו) עונים על לימוד זה: וְרַבְּנָן, אִי הָיָה סִמִּיךְ לִיה כְּדָקְאָמְרָת - אם הפסוק 'לא יקח איש את אשת אביו' היה סמוך לפסוק שנאמר על אנוסה, הרי זה כפי שאתה אומר שהפסוק 'לא יגלה כנף אביו' נאמר על אנוסת

אביו. אבל השתא דלא סמיך ליה - עכשיו שאין פסוק זה ממש סמוך לו, (דכתוב 'לא יקח איש את אשת אביו' בנתים - בין שני הפסוקים), אם כן אין הפסוק מדבר על אנוסת אביו אלא בשומרת יכם הכתוב מדבר - באשה שנפלה לייבום לפני אביו, ולעבור עליו בשני לאוין - ונמצא שהפסוק מלמדנו שעל אשה זו עוברים בשני לאוין, גם על אשת אחי אביו וגם על 'ולא יגלה כנף אביו'.

אח [א]	אשתו שרה
אח [ב]	אח א' מת ושרה אשת אחיו ממתינה לפניו ליבום
<p>בן של אח ב</p> <p>עובר על שרה באיסור אשת אחי אביו. ובאיסור 'לא יגלה כנף אביו' שהיא ממתינה ליבום אצל אביו</p>	

[רבי יהודה דורש סמוכים במשנה תורה מב' טעמים]

ובמשנה תורה מאי טעמא דרבי יהודה דדריש סמוכים,

איבעית אימא משום דמוכח - שמוכח שהפסוקים נכתבו בסמיכות לדרשה.

ואיבעית אימא משום דמופני - שהפסוקים פנויים לדרשה.

הגמרא מבארת את ב' הטעמים: איבעית אימא משום דמוכח, דאם כן - אם הפסוק נאמר להוסיף לאו באיסור אשת אב, לכתביה רחמנא גבי עריות - מדוע לא כתבה התורה פסוק זה בפרשת עריות, ומכך שהתורה כתבה זאת במשנה תורה מוכח שהפסוק בא לדרוש מסמיכותו לפרשת אונס שהוא נאמר על אנוסת אביו.

ואיבעית אימא משום דמופני - משום שהפסוק פנוי לדרשה, דאם כן לכתוב רחמנא - שאם הפסוק בא להוסיף לאו באשת האב, היה לפסוק לומר רק את תחילת הפסוק: 'לא יקח איש את אשת אביו', 'לא יגלה כנף אביו' למה הוסיף הפסוק ואמר 'לא יגלה כנף אביו', [עמוד ב] שמע מינה לאפנויי - מכך אתה שומע שהפסוק פנוי לדרשה מסמיכות הפסוקים שמדובר על אנוסת אביו.

ב' הטעמים הנ"ל שייכים גם בדרשת הסמוכים כציצית ללמד שעשה דוחה לא תעשה

וגבי ציצית נמי - וגם לגבי ציצית (שעשה דציצית דוחה לא תעשה דשעטנז) רבי יהודה דורש סמוכים במשנה תורה, איבעית אימא משום דמוכח, ואיבעית אימא משום דמופנה,

איבעית אימא משום דמוכח, דאם כן לכתביה רחמנא גבי פרשת ציצית - שאם הפסוק לא בא לדרוש סמוכים, היה לתורה לכתוב פסוק זה בפרשת ציצית (בפרשת שלח), למאי הלכתא כתביה הקא - לאיזה הלכה כתבה התורה פסוק זה כאן, אין זה אלא כדי לדרוש סמוכים להתיר כלאים בציצית.

ואיבעית אימא משום דמופנה, מפדי כתב - הנה כבר כתבה התורה: 'ויבגד פלאים שעטנז'

לא יעלה עליך, 'לא תלבש שעטנז', למה לי - למה הוצרכה התורה לפסוק נוסף לאיסור שעטנז, ש'מע מינה לאפנויי' - הרי מייטור הפסוק אנו למדים שהוא בא לדרוש סמוכים להתיר כלאים בציצית.

שאלה [א'] על הלימוד: הפסוק אינו פנוי לדרשת סמוכים (שלומדים ממנו דין בשעטנז) ואין מקור שעשה דוחה לא תעשה

שואלת הגמרא: הני מצרף צריכי - פסוקים אלו שנאמרו בשעטנז יש בהם צורך, דאי כתב רחמנא - שאם התורה היתה כותבת רק 'לא יעלה עליך', הוה אמנא - הייתי אומר: כל דרף העלאה אסר רחמנא - התורה אסרה בגדי שעטנז בכל דרך שאדם מעלה אותם עליו, ונאפילו מוכרי כסות - שאינם מתכוונים להנאת חימום, על כן כתב רחמנא - כתבה התורה: 'לא תלבש שעטנז', הלשון 'תלבש' מלמדינו: דומיא דלבישה דאית ביה הנאה - שהתורה אסרה שעטנז באופן הדומה ללבישה שיש בזה הנאה.

ואי כתב רחמנא - ואם כתבה התורה רק 'לא תלבש', הוה אמנא דוקא לבישה דנפיש הנפיתה - הייתי אומר שלא אסרה התורה אלא לבישה שהנאתה מרובה, אכל העלאה לא - אבל אם רק מעלה על עצמו בגד (מניח על עצמו - לא בצורת לבישה) לא אסרה התורה אף שנהנה מכך, על כן כתב רחמנא - כתבה התורה: 'לא יעלה עליך', שאף אם רק מעלה על עצמו בגד, כל שעושה כן להנאת חימום, הרי זה בכלל איסור שעטנז.

תשובה: אפשר לדרוש סמוכים מהפסוק במשנה תורה שיש שם ייתור כמה שכתוב 'צמר ופשתים'

עונה הגמרא: אם כן שהתורה באה רק ללמד דין זה, לכתוב רחמנא - שיכתוב הפסוק: 'לא תלבש שעטנז', 'צמר ופשתים' למה לי - למה הפסוק אומר 'צמר ופשתים', והרי זה פשוט ששעטנז הוא צמר ופשתים, כדלהלן:

מכדי כתב - הנה כתוב בפסוק: 'ובגד כלאים שעטנז לא יעלה עליך', ותנא דבי רבי ישמעאל: הואיל ונאמרו בתורה סתם 'בגדים', בלא פירוט מאיזה חומר הם עשויים, ופרט להם הכתוב באחד מהן צמר ופשתים, שבנגעים כתוב: 'בבגד צמר או בבגד פשתים', אף כל מקום שכתוב בתורה 'בגד היינו צמר ופשתים' - או בגד צמר או בגד מפשתים,

וכיון שבשעטנז כתוב 'בגד' הרי ודאי שהוא צמר ופשתים, אם כך 'צמר ופשתים' דכתב רחמנא למה לי - שכתבה התורה למה לי, ש'מע מינה לאפנויי' - הרי אנו שומעים מכך שהפסוק פנוי לדרשה כאמור להתיר כלאים בציצית, הרי שעשה דוחה לא תעשה.

שאלה [ב'] על הלימוד: הפסוק לא מיותר לדרשה (כי הוא נצרך ללמד שגם בלבישה רק צמר ופשתים אסור)

שואלת הגמרא: ונאפתי איצטריך - ועדיין צריך את הפסוק שנאמר בשעטנז 'צמר ופשתים' ואינו פנוי לדרשה, ואף שכתוב 'ובגד שעטנז לא יעלה עליך', שהרי סלקא דעתך אמנא העלאה היא דלא נפיש הנאתה - אם היה כתוב רק פסוק זה, היה עולה על דעתך לומר: העלאת הבגד על עצמו שלא בדרך לבישה, שלא מרובה הנאתה, בזה אסרה התורה רק צמר ופשתים. אכל לבישה דנפיש הנפיתה - אבל אם לובש את הבגד שמרובה הנאתו מהבגד, כל תרי מיני אסר

רְחֻמָּנָא - כל שני מינים אסרה התורה, לכן **כְּתַב רְחֻמָּנָא** - כתבה התורה 'לא תלבש שעטנז צָמֵר וּפְשָׁתִים', לומר שאף בדרך לבישה דוקא צמר ופשתים אסור, ושאר מינים מותר. ואם כן אין הפסוק מיותר לדרשה ללמד שכלאים מותרים בציצית ועשה דוחה לא תעשה.

תשובה: הייתי יכול ללמוד זאת בגזירה שוה משעטנז

עונה הגמרא: **אם פֶּן** שהפסוק בא ללמד שאף בלבישה אסור דוקא צמר ופשתים, **לְשִׁתּוּק קָרָא מִיָּנִיה**, וְתִיתִי שְׁעִטָּנִז שְׁעִטָּנִז מֵהֶעֱלָאָה - שהפסוק לא יאמר צמר ופשתים, ונלמד זאת בגזירה שוה ממה שכתוב בהעלאה ובלבישה 'שעטנז', כשם שבהעלאה הוא דוקא צמר ופשתים, כך גם בלבישה.

שאלה נוספת: למה אנו צריכים לימוד ומקור להתיר כלאים בציצית, הרי סתם בגד הוא מצמר או מפשתים והתורה אומרת להטיל ציצית (צמר) בכגד (פשתים)

שואלת הגמרא: **וְתָנָא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל** - שלומדים לפי שיטתו מסמוכים להתיר כלאים בציצית, **טַעְמָא דְּכְתַב רְחֻמָּנָא** - הטעם שאנו מתירים כלאים בציצית הוא מפני שהתורה כתבה: **'צָמֵר וּפְשָׁתִים'**, **הָא לָאו הֵכִי כְּלָאִים בְּצִיצִית הָוָה אָמִינָא דְּאָסֵר רְחֻמָּנָא** - אבל בלא זה הייתי אומר שהתורה אסרה כלאים בציצית,

וְהִקְתִּיב - וקשה על כך: שהרי לתנא דבי רבי ישמעאל מוכח שהבגד של ציצית הוא מצמר או מפשתים (כדלהלן), וחוטי התכלת הם חוטי צמר (כדלהלן), נמצא שבודאי כלאים מותרים בציצית,

שהנה כתוב: **'וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל פְּנֵי בְּגָדֵיהֶם'**, **וְתָנָא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל כָּל בְּגָדִים צָמֵר וּפְשָׁתִים הֵם** - כל מקום שכתוב בתורה 'בגדים' היינו בגד מצמר או מפשתים, ממילא מה שכתוב 'על כנפי בגדיהם' היינו בגד צמר או בגד פשתים,

וְאָמַר רְחֻמָּנָא עֲבִיד לֵיהּ תְּכֵלֶת - ועל בגד זה אמרה התורה לעשות (להטיל) חוטי תכלת, **וְתִכְלֶת עֲמָרָא הוּא** - ותכלת היינו חוטי צמר צבועים בצבע תכלת,

וּמִמָּאֵי דְּתִכְלֶת עֲמָרָא הוּא, - ומנין שתכלת הוא חוטי צמר, **מְדָשֵׁשׁ כִּיתְנָא, תְּכֵלֶת עֲמָרָא הוּא** - מכך שבגדי שש הם בגדי פשתן, הרי שתכלת הוא צמר, שאין בגדי כהונה אלא מצמר ופשתים, ומבואר במסכת יומא שבגדי שש הם בגדי פשתן, ממילא בשאר מקומות שלא כתוב 'שש' אלא רק צבעו של הבגד (תכלת) אינו בגד מפשתן אלא מצמר, נמצא שבכל אופן יש במצוות ציצית 'כלאים', ובודאי שהתירה התורה כלאים בציצית, ולמה צריך לימוד נוסף לכך.

תשובה: הייתי אומר שכונת הפסוק לומר שבגד צמר יתן חוטי צמר ובגד פשתים יתן חוטי פשתים

עונה הגמרא: **אֵיצְטְרִיךְ** - צריך את הלימוד להתיר כלאים בציצית, **סְלָקָא דְּעֵתָךְ אָמִינָא כְּדָרְבָא** - שהייתי סובר שדורשים כדרשת רבא, **דְּרַבָּא רְמִי** - שרבא הקשה סתירה: **כְּתִיב 'הִכְנֶנָּה פְתִיל תְּכֵלֶת'**, ומשמע: **מִיִּן כְּנָף** - עשה ציצית ממין הכנף, ואם בגד הטלית של משי, עשה את חוטי הציצית גם ממשי. **וּכְתִיב בְּסִמְיֻכּוֹת לְפָרֶשֶׁת צִיצִית 'צָמֵר וּפְשָׁתִים'** - הרי שאפשר לעשות את חוטי הציצית מצמר או מפשתים, **הָא כִּיצַד**,

צָמֵר וּפְשָׁתִים פּוֹטְרִין בֵּין בְּמִינָן בֵּין שְׁלֵא בְּמִינָן - חוטי ציצית מצמר או מפשתים מועילים לבגד ממין זה (דהיינו מצמר או מפשתים), ועל זה נאמר 'צמר ופשתים'.

שְׂאָר מִינָיו, בְּמִינָן פּוֹטְרִין, שְׁלֵא בְּמִינָן אֵין פּוֹטְרִין - אבל חוטים משאר מינים מועילים רק לבגד ממינם, כגון חוטי משי מועילים לבגד משי, ועל זה נאמר 'הכנף', מין כנף.

לפני שהגמרא ממשיכה לבאר את תשובתה, מעירה מיד הגמרא: **וְהָא תַּנָּא דְּבִי רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל לִית לִיה דְּרַבָּא** - והרי תנא דבי רבי ישמעאל אינו סובר את דרשת רבא, שהרי לשיטתו לא שייך לדרוש ולומר שבגדים משאר מינים (כגון ממשי) צריכים חוטים ממינם, שהרי לשיטתו רק 'בגד' מצמר או פשתים חייב בציצית (ש'בגד' שנאמר בתורה הוא מצמר או מפשתים).

מבארת הגמרא, כך כוונת הדברים: **אֵיצְטְרִיף** - צריך את הלימוד להתיר כלאים בציצית, **סְלָקָא דְּעֵתָךְ אַמֵּינָא כִּי דִּיּוּקָא דְּרַבָּא** - שהיה עולה על דעתך לומר כפי הדיוק שרבא אמר: **הַכְּנֵף מִין כְּנָף, וְהַכִּי קָאָמַר רַחֲמָנָא** - וכך אמרה התורה: **עֲבִיד לִיה צָמֵר לְצָמֵר וּפְשָׁתִים לְפְשָׁתִים** - תעשה חוטי צמר לבגד צמר, וכן תעשה חוטי פשתן לבגד פשתן, **וְכִי עֲבִידֵת צָמֵר לְצָמֵר צְבָעִיה** - וכאשר אתה עושה חוטי צמר לבגד צמר תצבע אותו, ועל זה נאמר 'תכלת', **אֲבָל צָמֵר לְפְשָׁתִים וּפְשָׁתִים לְצָמֵר לֹא** - אבל חוטי צמר לבגד פשתים, או להיפך, אל תעשה, שכלאים אסורים בציצית,

כְּתַב רַחֲמָנָא - על כן כתבה התורה: **צָמֵר וּפְשָׁתִים** בסמיכות למצות ציצית, ללמדנו: **דְּאֶפִּילוּ צָמֵר לְפְשָׁתִים וּפְשָׁתִים לְצָמֵר**, ומכאן אנו לומדים להתיר כלאים בציצית, הרי שעשה דוחה לא תעשה.

מסורת הש"ס

אור הש"ס...
אור הש"ס...
אור הש"ס...

ליקו הש"ס

בני שכן בני שביאלה...
בני שכן בני שביאלה...
בני שכן בני שביאלה...

הנהרות הר"ח

הנהרות הר"ח...
הנהרות הר"ח...
הנהרות הר"ח...

הנהרות מרוב"ה

הנהרות מרוב"ה...
הנהרות מרוב"ה...
הנהרות מרוב"ה...

מלחמת המדבר

מלחמת המדבר...
מלחמת המדבר...
מלחמת המדבר...

חמש עשרה נשים פרק ראשון יבמות ה.

סוטה נאמר...
סוטה נאמר...
סוטה נאמר...

תנאן לר' הלנה רבי...
תנאן לר' הלנה רבי...
תנאן לר' הלנה רבי...

ועשה משום ללנה...
ועשה משום ללנה...
ועשה משום ללנה...

כסן כן ילקח מוקט...
כסן כן ילקח מוקט...
כסן כן ילקח מוקט...

ואבתי אישייך...
ואבתי אישייך...
ואבתי אישייך...

דוממה איש...
דוממה איש...
דוממה איש...

פרק ראשון יבמות ה.

אל פסקים...
אל פסקים...
אל פסקים...

לרבבן...
לרבבן...
לרבבן...

מח' ארבעה...
מח' ארבעה...
מח' ארבעה...

ועשה משום ללנה...
ועשה משום ללנה...
ועשה משום ללנה...

כסן כן ילקח מוקט...
כסן כן ילקח מוקט...
כסן כן ילקח מוקט...

ואבתי אישייך...
ואבתי אישייך...
ואבתי אישייך...

דוממה איש...
דוממה איש...
דוממה איש...

עין משפט

אור הש"ס...
אור הש"ס...
אור הש"ס...

תורה אור הש"ס

אור הש"ס...
אור הש"ס...
אור הש"ס...

מוקט רש"י

מוקט רש"י...
מוקט רש"י...
מוקט רש"י...

חובת הש"ס

חובת הש"ס...
חובת הש"ס...
חובת הש"ס...

הנהרות הר"ח

הנהרות הר"ח...
הנהרות הר"ח...
הנהרות הר"ח...

שבת קודש ט אדר ב תשפ"ב

יבמות דף ה

שאלה על מקור [א'] שעשה דוחה לא תעשה: לדעת רבנן (שאינם סוברים שסתם בגד בתורה הוא מצמר או פשתים) אי אפשר ללמוד מסמוכים להתיר כלאים בציצית, שמה שכתוב 'צמר ופשתים' אינו פנוי שהרי הוא בא ללמד ששעטנו הוא דוקא מצמר או פשתים

שואלת הגמרא: תיניח לתנא דבי רבי ישמעאל שהוא סובר שכל מקום שכתוב בגד היינו צמר או פשתים, וממילא מה שנאמר בסמיכות לציצית 'צמר ופשתים' מיותר לדרשה שכלאים מותרים בציצית, ועשה דוחה לא תעשה.

אלא לרבנן שאינם סוברים שכל מקום שכתוב בגד הוא צמר או פשתים, ממילא הפסוק נצרך ללמד ששעטנו הוא דוקא מצמר או פשתים, והפסוק אינו פנוי ללמד שכלאים מותרים בציצית, אם כן מנא להו - מנין להם שעשה דוחה לא תעשה.

הצעת מקור [ב']: כגילוח מצורע מכואר שעשה (גילוח ראש המצורע) דוחה לא תעשה (לא תקיפו פאת ראשכם)

עונה הגמרא: נפקא להו מ'ראשו' - הם לומדים זאת ממה שכתוב במצורע 'ראשו', דתנא: 'ראשו', מה תלמוד לומר - במצורע נאמר 'והיה ביום השביעי יגלח את כל שערו את ראשו ואת זקנו'. כיון שכבר כתוב 'את כל שערו', הרי שער ראשו בכלל, ולמה הפסוק חוזר ואומר 'ראשו'.

לפי שנאמר 'לא תקיפו (את) פאת ראשכם', שומע אני אף מצורע כן - הייתי אומר שגם מצורע אסור להקיף ולגלח את כל ראשו, שהרי נמצא מגלח גם את פאת הראש, תלמוד לומר 'ראשו' - לכן אמר הפסוק 'ראשו', ללמדנו שמצות גילוח מצורע דוחה לאו דלא תקיפו,

וקא סבר האי תנא תקפת כל הראש שמה תקפה - ותנא זה סובר שאיסור הקפת הראש הוא גם כשמגלח את כל הראש כולל את הפאות, (ולא רק כשמשאיר שערות בראש ומגלח את הפאות), [שהרי לפי התנא סובר שאין איסור בהקפת כל הראש, הרי מצורע מגלח את כל ראשו, ולא צריך לימוד להתיר זאת, שבלאו הכי אין בזה איסור].

הרי שעשה של 'וגילח את ראשו' דוחה לא תעשה של 'הקפת הראש', ומכאן אנו לומדים לכל מקום שעשה דוחה לא תעשה.

דחיית המקור: פסוק זה מלמד רק שעשה דוחה לא תעשה שאינו שוה בכל, ומנין שעשה דוחה לא תעשה ששוה בכל

הגמרא דוחה את המקור: איכא למיפרך - אפשר לפרוך לימוד זה, שאין ללמוד מהקפת הראש לשאר לאוים, שהרי: מה ללאו דהקפה שכן לאו שאין שונה בכל - לאו של הקפת הראש אינו שוה בכלום, שנשים אינם מוזהרות על לאו תקיפו, ויש לומר שעשה דוחה רק

לאו כזה שאין כולם מוזהרים עליו, אבל בשאר מקומות (כגון אחות אשה, שגם האנשים וגם הנשים מוזהרים על כך) לא אומרים עשה דוחה לא תעשה.

הצעת מקור [ג':] בגילוח כהן מצורע מבואר שעשה (גילוח זקן המצורע) דוחה לא תעשה (ופאת זקנם לא יגלחו)

אָלָא אַתְיָא מִזְקָנִי - אלא לומדים שעשה דוחה לא תעשה ממה שנאמר 'זקנו',

דְּתַנְיָא: 'זְקָנוּ', מָה תְּלַמּוּד לּוֹמֵר - בפסוק הנ"ל (בפרשת גילוח מצורע) נאמר: 'וְהָיָה בְיוֹם הַשְּׁבִיעִי יִגְלַח אֶת כָּל שְׁעָרוֹ אֶת רֹאשׁוֹ וְאֶת זְקָנוֹ, וְכִיּוֹן שִׁכְתוֹב שִׁיגַלַח 'את כל שערו', הרי זקנו בכלל, ולמה הפסוק חוזר ואומר 'זקנו',

לְפִי שְׁנָאמַר בְּכַהֲנִים 'וּפָאֵת זְקָנָם לֹא יִגְלָחוּ', שׁוֹמְעֵ אֲנִי אִף כִּהֵן מְצוֹרֵעַ כֵּן - הייתי אומר שגם כהן מצורע אסור בגילוח פאות הזקן,

תְּלַמּוּד לּוֹמֵר 'זְקָנוּ' - לכן אמרה התורה שמצורע צריך לגלח גם את זקנו, ללמדנו שגם כהן מצורע צריך לגלח את זקנו, ועשה דגילוח מצורע דוחה לא תעשה של 'ופאת זקנם לא יגלחו', הרי שעשה דוחה לא תעשה.

וְאִם אֵינּוּ עֲנִין לְלֹא שְׁאִין שְׁוָה בְּכָל - ואם פסוק זה לא בא ללמד שעשה דוחה לא תעשה כשהלא תעשה אינו שווה בכל (שלאו זה נאמר רק בכהנים ולא בשאר אנשים), שהרי כבר יש לנו מקור שעשה דוחה לא תעשה שאינו שווה בכל מהפסוק הנ"ל שעשה דגילוח מצורע דוחה לא תעשה דהקפת הראש), תְּנַהוּ עֲנִין לְלֹא הַשְׁוָה בְּכָל - יש לדרוש ולהעמיד את הפסוק שבא ללמדנו שעשה דוחה לא תעשה שווה בכל.

דחיית המקור: פסוק זה מלמד שגם בכהנים עשה דוחה לא תעשה שאינו שווה בכל, ומנין שעשה דוחה לא תעשה שווה בכל

הגמרא דוחה את המקור: וְאִכְפְּרִיךְ - ועדיין הפסוק הנ"ל נצרך ללמד שעשה דוחה לא תעשה שאינו שווה בכל, ואף שלמדנו זאת לעיל ממה שנאמר 'ראשו' צריך לעניין זה פסוק נוסף שהרי סְלָקָא דְעֵתָךְ אֲמִינָא - היה עולה על דעתך לומר: שְׁאִנִי כִהָנִים - שונה הדין בכהנים, הוֹאִיל וְרִיבָה בְהֵן הַכְּתוּב מְצוֹת תִּירוֹת, אֲפִילוּ לֹא שְׁאִין שְׁוָה בְּכָל לֹא דְחִי - כיון שיש חומרא בכהנים שריבתה בהם התורה הרבה מצוות, אם כן בעניינם אין עשה דוחה אפילו לא תעשה שאינו שווה בכל, קָא מְשַׁמַּע לֵן דְּדְחִי - וזאת השמיע לנו הפסוק שעשה דוחה בהם לא תעשה שאינו שווה בכל, נמצא שאין לנו מקור שעשה דוחה לא תעשה שווה בכל.

הצעת מקור [ד':] בגילוח ראש נזיר מצורע מבואר שעשה (גילוח ראש המצורע) דוחה לא תעשה (תער לא יעבור על ראשו)

אָלָא אַתְיָא מִרֹאשׁוֹ דְהָךְ תְּנָא - אלא לומדים זאת מדברי תנא אחר על הפסוק שהובא לעיל, דְּתַנְיָא 'רֹאשׁוֹ' מָה תְּלַמּוּד לּוֹמֵר - במצורע נאמר 'וְהָיָה בְיוֹם הַשְּׁבִיעִי יִגְלַח אֶת כָּל שְׁעָרוֹ אֶת רֹאשׁוֹ וְאֶת זְקָנוֹ, כִּיּוֹן שִׁכְבַּר כְּתוּב 'את כל שערו', הרי שער ראשו בכלל, ולמה הפסוק חוזר ואומר 'ראשו'.

לפי שְׁנָאֵמַר בנזיר: 'תַּעַר לֹא יַעֲבֹר עַל רֵאשׁוֹ', שׁוֹמֵעַ אָנִי אֶף מִצֹּרֵעַ וְנֹזֵיר כֵּן - הייתי אומר שאם נזיר נעשה מצורע, לא יגלח את שערות ראשו, תְּלַמּוּד לֹמַר 'רֵאשׁוֹ' - לכן נאמר 'ראשו' ללמד שגם נזיר מצורע מגלח שערות ראשו, הרי מבואר שעשה דוחה לא תעשה.

[ואין לומר שפסוק זה בא ללמד שעשה דוחה לא תעשה שאינו שוה בכל, שהרי כבר למדנו שעשה דוחה לא תעשה שאינו שוה בכל ממה שנאמר 'זקנו'].

דחיית המקור: פסוק זה מלמד רק שעשה דוחה לא תעשה בנזיר כיון שישנו בשאלה. ואין מכאן הוכחה לשאר מקומות

הגמרא דוחה את המקור: אֵיכָא לְמִיפְרָךְ מָה לְנֹזֵיר מִצֹּרֵעַ שְׂכָן יִשְׁנֹו בְּשִׂאָלָה - אפשר לפרוך את הלימוד ולומר שרק בנזיר נאמר כלל זה שעשה דוחה לא תעשה, שהרי נזיר יכול להישאל על נזירותו, (שהולך לחכם ומתיר לו את קבלתו), הלכך בו נאמר שעשה דוחה לא תעשה, אבל בשאר מקומות מנין לנו שעשה דוחה לא תעשה.

הגמרא מוכיחה שאין ללמוד מנזיר לשאר מקומות: דָּאִי לָא תִּימָא הָכִי - שאם לא תאמר כך שאין ללמוד מנזיר, הָא דְקִימָא לָן - אם כן דין זה שמוחזק בדינינו: דָּאִין עָשָׂה דוּחָה לֹא תַעֲשֶׂה וְעָשָׂה, לִיגְמַר מְנַזֵיר - נלמד מנזיר שעשה דוחה לא תעשה ועשה, שהרי בנזיר יש גם עשה (קדוש יהיה גדל פרע שער ראשו) וגם לא תעשה (תער לא יעבור על ראשו),

אֵלָא מְנַזֵיר מֵאֵי טַעְמָא לָא גְמַרִינָן - אלא מנזיר מה הטעם שלא לומדים (שעשה דוחה לא תעשה ועשה), דָּאִיכָא לְמִיפְרָךְ - מפני שיש לפרוך: מָה לְנֹזֵיר שְׂכָן יִשְׁנֹו בְּשִׂאָלָה, הָכִי נְמִי אֵיכָא לְמִיפְרָךְ - אם כך כאן גם יש לפרוך: מָה לְנֹזֵיר שְׂכָן יִשְׁנֹו בְּשִׂאָלָה, ורק בו נאמר הדין שעשה דוחה לא תעשה, ואין לנו מקור לשאר מקומות שעשה דוחה לא תעשה.

יישוב המקור הראשון: עשה דוחה לא תעשה, לומדים מסמיכות הפסוקים בציצית (עשה של ציצית דוחה לא תעשה של כלאים) ואף שלרבנן 'צמר ופשתים' אינו פנוי לדרשה, יש שם בפסוק ייתור אחר

עונה הגמרא: אֵלָא לְעוֹלָם [עמוד ב] מְקַרָא קָמָא - אלא לעולם לומדים שעשה דוחה לא תעשה מהפסוק הראשון שהבאנו, מסמיכות הפסוקים בציצית, שלומדים משם להתיר כלאים בציצית,

ומה שאמרת לעיל שלרבנן אין ייתור בפסוק: יש לומר: אִם כֵּן שֶׁהַפְּסוּק לֹא פְּנוּי לְדֵרוּשׁ סְמוּכִים, לִימָא קָרָא - יאמר הפסוק: 'צִיצִית תַּעֲשֶׂה לָךְ', 'גְּדִילִים' לְמָה לִי - למה הוסיף הפסוק ואמר 'גדילים', שְׁמַע מִינָהּ לְאִפְנוּי - מכך אתה שומע שהפסוק פנוי לדרשת סמוכים שכלאים מותרים בציצית ועשה דוחה לא תעשה.

שואלת הגמרא: הֲאֵי לְשִׁיעוּרָא הוּא דְאֵתָא - והרי מה שנאמר 'גדילים' בא ללמד שיעור הציצית: 'גְּדִילִי', שְׁנַיִם - אם היה כתוב 'גדיל', היינו אומרים שצריך שני חוטים לציצית, שהרי אי אפשר לעשות גדיל (חוט שזור מכמה חוטים) בפחות משני חוטים. וכיון שכתוב 'גְּדִילִים', דהיינו שני 'גדילים', אנו למדים שצריך אַרְבָּעָה חוטים בציצית, (פעמיים 'גדיל', וכל גדיל כאמור עשוי משני חוטים).

ונאמר: 'ונתנו על ציצית הכנף פתיל', שיש להכניס גדיל זה בנקב שבכנף הבגד, הרי ד' חוטים בכל צד, וביחד: ח' חוטים.

עֲשֵׂה גְדִיל וּפּוֹתְלָהוּ מֵתוֹכוֹ - עשה את החוטים גדיל, ומתוך הגדיל יהיו תלויין פתילין, (כמו שאנו עושים: שליש מהחוטים עם קשר זה על גבי זה, עד שכל הח' חוטים נראים כחוט אחד [גדיל]), והמשך החוטים, תלויים חוט חוט לבדו).

הרי שמה שנאמר 'גדילים' אינו פנוי לדרשה.

עונה הגמרא: **אם כן לִימָא קָרָא** - אם כן יאמר הפסוק: **'לֹא תִלְבַּשׁ שְׁעִטָּנוּ צִמָּר וּפְשָׁתִים, יַחְדָּו לְמָה לִי** - למה הוסיפה התורה ואמר 'יחדיו', **שְׁמַע מִינָהּ לְאַפְנוּי** - מכך אתה שומע שהפסוק פנוי לדרוש סמוכים להתיר כלאים בציצית, ועשה דוחה לא תעשה.

שואלת הגמרא: **וְאַפְתִּי מִיבְעֵי לִיה** - ועדיין צריך את מה שנאמר 'יחדיו' **לְתוֹכָךְ שְׁתֵּי תְּכִיפּוֹת, חִיבוּר. וְתְּכִיפָה אַחַת, אֵינּוּ חִיבוּר** - שאם חיבר בגד צמר ופשתיים על ידי תחיבת המחט בב' הבגדים פעם אחת אין זה חיבור, ואין בזה איסור כלאים, ורק אם תוחב את המחט ב' פעמים יש בזה איסור כלאים. [ביאור: תחיבה ב' פעמים היינו כדרך תפירה, שתוחב את המחט בבגד ומעביר את החוט בשני הבגדים מצד א' לצד ב', ושוב תוחב את המחט כדי להחזיר את החוט מצד ב' לצד א' (ונחלקו הראשונים אם מדובר דוקא כשקושר את שני קצוות החוט כדי שהתפירה תתקיים)].

עונה הגמרא: **אם כן לְכַתּוּב רַחֲמָנָא 'לֹא תִלְבַּשׁ צִמָּר וּפְשָׁתִים יַחְדָּו, 'שְׁעִטָּנוּ לְמָה לִי** - למה הוסיפה התורה 'שעטנו', **שְׁמַע מִינָהּ לְאַפְנוּי** - מכך אתה שומע שהפסוק פנוי לדרוש סמוכים להתיר כלאים בציצית, ועשה דוחה לא תעשה.

שואלת הגמרא: **וְאַפְתִּי מִיבְעֵי לִיה** - ועדיין צריך את מה שנאמר 'שעטנו', **ללמדנו: עַד שִׁיחָא שׁוּע** (חלק) **טוּוּי וְנִזוּ** (ארוג) - שאין איסור כלאים עד שיהיה הצמר והפשתן מתוקנים יחד היטב במסרק, ויעשו מהם חוטים, ויארגו אותם בבגד זה עם זה.

עונה הגמרא: **אֵלָא כּוּלָּהּ מְשַׁעֲטָנוּ נִפְקָא** - אלא את הכל לומדים מתיבת שעטנו, שתיבת 'שעטנו' פנויה לדרשה, וממילא לומדים שדורשים 'סמוכים' בפסוק להתיר כלאים בציצית. ומכך שהתורה כתבה את הייתור בתיבת 'שעטנו' ולא בתיבת אחרת (כגון: תיבת 'כלאים', שיהיה כתוב 'לא תלבש כלאים צמר ופשתיים'), דורשים גם: עד שיהא שוע טווי ונוז.

מה המקור שעשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת

מבררת הגמרא: **אֲשַׁכְּחֵן דְּאִתִּי עֲשֵׂה וְדָחִי לֹא תַעֲשֶׂה גְרִידָא** - מצאנו מקור שעשה דוחה לא תעשה לבד (לא תעשה שאין בו כרת), אבל **'לֹא תַעֲשֶׂה שִׁישׁ בּוֹ כָּרֵת' הִיכָא אֲשַׁכְּחֵן דְּדָחִי דְּאִיצְטְרִיךְ עָלֶיהָ לְמִיסְרָה** - היכן מצאנו שעשה דוחה אותו, שצריך ללמוד מהפסוק 'עליה' לאסור יבום במקום ערוה, הרי בערוה יש איסור כרת, ומאיפה היינו לומדים שעשה דיבום דוחה לא תעשה שיש בו כרת.

הצעה א: ממילה

וְכִי תִימָא גִילְף - ואם תאמר שנלמד זאת מְמִילָה, שמצוות עשה של מילה דוחה לא תעשה של שבת שיש בו כרת.

והרי יש לדחות לימוד זה: מָה לְמִילָה [שהיא חמורה יותר] שְׁכָן נִכְרְתוּ עָלֶיהָ שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה בְרִיתוֹת, שי"ג פעמים כתוב 'ברית' בציווי על המילה, ואם כך יש לומר שרק מילה בגלל חומרתה דוחה לא תעשה שיש בו כרת, ואין בזה מקור לשאר מקומות.

הצעה ב: מפסח

ואם תאמר שלומדים זאת מְפָסַח, ששחיטתו דוחה את השבת. והרי יש לדחות לימוד זה: מָה לְפָסַח שְׁכָן [הוא חמור יותר, שיש בביטולו] כָּרַת, ואין בזה מקור לשאר מצוות עשה שאין בביטולם עונש כרת.

הצעה ג: מתמיד

ואם תאמר שלומדים זאת מְתָמִיד, ששחיטתו דוחה את השבת. והרי יש לדחות לימוד זה: מָה לְתָמִיד שְׁכָן [הוא חמור יותר שהוא] תְּדִיר - תמיד בכל יום, ואין בזה מקור לשאר מצוות שאינם תדיר בכל יום (כגון יבום).

הצעה ד: ממילה ותמיד, או מפסח ותמיד, או ממילה פסח ותמיד

מִחְדָּא לָא אֶתְיָא - מאחד [ממילה, או מפסח, או מתמיד] אי אפשר ללמוד כאמור, תִּיתִי מְתָרְתִי - נלמד משנים מהם יחד,

מְהִי תִיתִי - מאיזה נלמד, אם תאמר מְמִילָה וּפָסַח, והרי הם חמורים יותר: שְׁכָן [יש בביטולם] כָּרַת.

אם תאמר מְפָסַח וְתָמִיד, והרי הם חמורים יותר, שְׁכָן [הם] צוּרְף גְבוּהָ לַמְזַבַּח.

אם תאמר מְמִילָה וְתָמִיד, שְׁכָן יִשְׁנֵנוּ לְפָנֵי הַדְּבֹר - שלפני מתן תורה ניתנה מצוות מילה, וכן הקריבו קרבן תמיד לפני מתן תורה, וְאֵלֵיבָא דְמֵאן דְאָמַר עוֹלָה שֶׁהִקְרִיבוּ יִשְׂרָאֵל בְּמִדְבָּר (לפני מתן תורה) עוֹלַת תָּמִיד הָיָה,

וּמִפְּוֹלָהוּ נָמִי - ומפסח מילה ותמיד אי אפשר ללמוד, שְׁכָן יִשְׁנֵנוּ לְפָנֵי הַדְּבֹר - שכל אלו נהגו לפני מתן תורה, ואין מכך מקור לשאר מצוות עשה.

מסורת הש"ס

לא ירמנו בל... (א) וירמנו בל... (ב) וירמנו בל... (ג) וירמנו בל... (ד) וירמנו בל...

גילוי הש"ס

ב"ב י"ב... (א) וירמנו בל... (ב) וירמנו בל... (ג) וירמנו בל... (ד) וירמנו בל...

הגרות הר"ח

הגרות הר"ח... (א) וירמנו בל... (ב) וירמנו בל... (ג) וירמנו בל... (ד) וירמנו בל...

מוקף רש"י

מוקף רש"י... (א) וירמנו בל... (ב) וירמנו בל... (ג) וירמנו בל... (ד) וירמנו בל...

מוקף תוספות

מוקף תוספות... (א) וירמנו בל... (ב) וירמנו בל... (ג) וירמנו בל... (ד) וירמנו בל...

חמש עשרה נשים פרק ראשון בכמות

לדמי דלאמי בוקף אלו מילולות (בית דף גב) דל"ח לא לאו קרל לדמי וזעא מהלוי טעמא... (א) וירמנו בל... (ב) וירמנו בל... (ג) וירמנו בל... (ד) וירמנו בל...

לאו דמחבר ואפי' הכי לא דרו אלא קדימא לן דאיתי עשה ודחי לא תעשה ליגבר מוכחא... (א) וירמנו בל... (ב) וירמנו בל... (ג) וירמנו בל... (ד) וירמנו בל...

הגה שמה הקפה ומפסק ומילת ויתד לא קשוי מדי' תמימי... (א) וירמנו בל... (ב) וירמנו בל... (ג) וירמנו בל... (ד) וירמנו בל...

ויכול לאשמעינן דבעלמא דמי דארביה נוקמה בלאו דמתמא ויגמרי וינמימי... (א) וירמנו בל... (ב) וירמנו בל... (ג) וירמנו בל... (ד) וירמנו בל...

הגה שמה הקפה ומפסק ומילת ויתד לא קשוי מדי' תמימי... (א) וירמנו בל... (ב) וירמנו בל... (ג) וירמנו בל... (ד) וירמנו בל...

חמש עשרה נשים פרק ראשון בכמות

לדמי דלאמי בוקף אלו מילולות (בית דף גב) דל"ח לא לאו קרל לדמי וזעא מהלוי טעמא... (א) וירמנו בל... (ב) וירמנו בל... (ג) וירמנו בל... (ד) וירמנו בל...

לאו דמחבר ואפי' הכי לא דרו אלא קדימא לן דאיתי עשה ודחי לא תעשה ליגבר מוכחא... (א) וירמנו בל... (ב) וירמנו בל... (ג) וירמנו בל... (ד) וירמנו בל...

הגה שמה הקפה ומפסק ומילת ויתד לא קשוי מדי' תמימי... (א) וירמנו בל... (ב) וירמנו בל... (ג) וירמנו בל... (ד) וירמנו בל...

ויכול לאשמעינן דבעלמא דמי דארביה נוקמה בלאו דמתמא ויגמרי וינמימי... (א) וירמנו בל... (ב) וירמנו בל... (ג) וירמנו בל... (ד) וירמנו בל...

הגה שמה הקפה ומפסק ומילת ויתד לא קשוי מדי' תמימי... (א) וירמנו בל... (ב) וירמנו בל... (ג) וירמנו בל... (ד) וירמנו בל...

חמש עשרה נשים פרק ראשון בכמות

לדמי דלאמי בוקף אלו מילולות (בית דף גב) דל"ח לא לאו קרל לדמי וזעא מהלוי טעמא... (א) וירמנו בל... (ב) וירמנו בל... (ג) וירמנו בל... (ד) וירמנו בל...

לאו דמחבר ואפי' הכי לא דרו אלא קדימא לן דאיתי עשה ודחי לא תעשה ליגבר מוכחא... (א) וירמנו בל... (ב) וירמנו בל... (ג) וירמנו בל... (ד) וירמנו בל...

הגה שמה הקפה ומפסק ומילת ויתד לא קשוי מדי' תמימי... (א) וירמנו בל... (ב) וירמנו בל... (ג) וירמנו בל... (ד) וירמנו בל...

ויכול לאשמעינן דבעלמא דמי דארביה נוקמה בלאו דמתמא ויגמרי וינמימי... (א) וירמנו בל... (ב) וירמנו בל... (ג) וירמנו בל... (ד) וירמנו בל...

הגה שמה הקפה ומפסק ומילת ויתד לא קשוי מדי' תמימי... (א) וירמנו בל... (ב) וירמנו בל... (ג) וירמנו בל... (ד) וירמנו בל...

יום ראשון י אדר ב תשפ"ב

יבמות דף ו

הצעה ה: ככיבוד אב ואם למדנו שאין עשה (כיבוד אב ואם) דוחה לא תעשה שיש בו כרת (מלאכות שבת)

אָלָא אֵיצְטְרִיף - אלא צריכים את הפסוק ללמד שאין יבום במקום איסור ערוה, שכן **סְלָקָא דְעֵתָךְ אֲמִינָא** - היה עולה על דעתך לומר **תִּיתִי** (נלמד) **מְכַבֵּד אָב וְאִם** שעשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת,

דְתַנִּיא, יְכוּלֵי יְהֵא כְבוֹד אָב וְאִם דְּחוּה שְׁבֵת, תְּלַמֵּד לֹאמַר "אִישׁ אִמּוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ וְאֵת שְׁבֵתוֹתֵי תְשִׁמְרוּ אני ה' ", **כּוּלְכֶם** [אתה ואביך ואמך] **חַיִּיבִין בְּכַבּוּדֵי, ואין כיבוד אב ואם דוחה שבת.**

מֵאִי לָאוּ - וכי לא מדובר **דְאָמַר לֵיהּ [אביו] שְׁחוּט לִי, בְּשַׁל לִי,** שהם מלאכות שבת שחייבים עליהם כרת, **וְטַעְמָא דְכָתֵב רַחֲמָנָא** - והטעם שמצוות שבת אינה נדחית מפני כיבוד אב ואם, מפני שכתוב: **אֵת שְׁבֵתוֹתֵי תְשִׁמְרוּ, הָא לָאו הֵכִי דְחִי** - אבל בלא פסוק זה, הייתי אומר שעשה של כיבוד אב ואם דוחה לא תעשה של שבת ואף שיש בו כרת.

הרי לנו שרק בכיבוד אב ואם יש לימוד מיוחד שאינה דוחה לא תעשה שיש בו כרת, ומשמע שבשאר מקומות שאין לימוד זה עשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת.

דחייית ההצעה (1): הדרשה מלמדת שאין עשה (כיבוד אב ואם) דוחה לא תעשה שאין בו כרת (לאו של מחמר)

הגמרא דוחה את הראיה: **לָא** - לימוד זה לא נצרך ללמדנו שעשה של כיבוד אב ואם לא דוחה לא תעשה שיש בו כרת, שזה דבר פשוט שעשה לא דוחה 'לא תעשה שיש בו כרת', אלא הלימוד נצרך ללמד לגבי (דף ו) **לָאו דְמַחְמַר** - שיש לאו בשבת, שלא לחמר בהמה שנושאת משא בשבת (לא לגרום לה ללכת ברשות הרבים כשמשא עליה)) שהוא לאו שאין בו כרת (בגלל שאינו עושה מעשה בגופו), ובלאו זה לימדה התורה שאין עשה של כיבוד אב ואם דוחה לא תעשה דמחמר.

שאלה על הדחייה: אם כן (שמדובר בלא תעשה שאין בו כרת) נלמד מכיבוד אב ואם לשאר מקומות שאין עשה דוחה לא תעשה אף שאין בו כרת

שואלת הגמרא: הרי מבואר שהנידון הוא בלאו שאין בו כרת, **וְאִפִּילוּ הֵכִי לָא דְחִי** - ואעפ"כ אנו לומדים מהדרשה הנ"ל שאין עשה של כיבוד אב ואם דוחה לא תעשה שאין בו כרת. **אָלָא** אם כך קשה על מה: **דְקַיְמָא לֶן דְאֵתִי עֲשֵׂה וְדְחִי לָא תַעֲשֵׂה, לִיגְמַר מְהֵכָא דְלָא לִידְחִי** - נלמד מכאן שאין עשה דוחה לא תעשה (אף בלא תעשה שאין בו כרת).

וְכִי תִימָא שְׂאֵנִי לָאוֹי דְשֵׁבֵת דְחִמְרִי - ואם תאמר שאין להוכיח מלאו של שבת לשאר לאוים, משום חומרת שבת, שהמחלל שבת כעובד עבודה זרה.

וְהָא תַנָּא בְעֵלְמָא קָאִי וְלָא קְפָרִיף - והרי התנא לומד בשאר מקומות משבת ואינו מפרץ את הלימוד מהטעם שיש חומרא בלאוים של שבת, כדלהלן:

דְתַנְיָא, יְכוּל אָמַר לוֹ אָבִיו [לבנו הכהן] הִיטְמָא, אוֹ שְׁאָמַר לוֹ [האב לבנו] אֵל תִּחְזִיר [אבידה], יְכוּל יִשְׁמַע לוֹ, תְּלָמוּד לּוֹמַר 'אִישׁ אָמוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ וְאֵת שְׁבִתוֹתַי תִּשְׁמְרוּ כּוּלְכֶם חִיבִין בְּכַבּוּדֵי', וכשם שבשבת אין עשה של כיבוד אב ואם דוחה לאו של שבת, כך בשאר לאוים (באיסור טומאת כהן, ובאיסור להתעלם מאבידה) אין עשה דוחה אותם. הרי שלומדים משבת לשאר לאוים ולא פורכים שלאו של שבת חמור יותר.

דחיית ההצעה (2): אמנם הדרשה מלמדת שאין עשה (כיבוד אב ואם) דוחה לא תעשה שיש בו כרת (מלאכות שבת), ומשמע שבשאר מקומות עשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת, אבל הוא רק במקום שקיום העשה הוא רק על ידי דחיית הלאו

הגמרא דוחה את המקור מכיבוד אב ואם באופן אחר: אָלָא אכן הדרשה בכיבוד אב ואם באה ללמד שעשה של כיבוד אב ואם אינו דוחה לא תעשה של חילול שבת באופן שיש בו כרת (כגון שאביו אומר לו לעבור על אחת מהמלאכות), ואף שמשמע מכך שבשאר מקומות עשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת, מכל מקום לענין יבום לא היה לנו צד שעשה של יבום דוחה לא תעשה של ערוה, מִשּׁוּם דְּאִיכָא לְמִפְרֵךְ - משום שיש לפרוך ולהקשות על הלימוד: מָה לְהִנָּךְ מה לאלו (לכיבוד אב ואם, שאביו אומר לו בשל לי או שחוט לי) שְׁכֵן הַכֶּשֶׁר מִצּוּהָ - שהלאו הוא הכשר המצוה, שאינו יכול לקיים את הכיבוד אב' לבשל לאביו - רק על ידי שיעבור על הלאו של מלאכת שבת, וזוה יש לימוד שכיבוד אב אינו דוחה לא תעשה שיש בו כרת, ומשמע שבשאר מקומות עשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת כשקיום המצוה הוא רק על ידי שיעבור על הלאו,

אבל ביבום הרי יכול לקיים את העשה בלא לעבור על הלאו, שהרי יכול לחלוץ, ולא יעבור בזה על איסור ערוה. ובאופן זה אין העשה דוחה את הלאו, ואם כן מדוע צריך לימוד שעשה של יבום לא דוחה 'לא תעשה' של ערוה (שיש בו כרת).

הצעה ו: מבנין בית המקדש

אָלָא, סְלִיקָא דְעֵתָךְ אָמִינָא - היה עולה על דעתך לומר: תִּיתִי - נביא ונלמד שעשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת, מְבַנֵּין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ,

דְתַנְיָא, יְכוּל יִהֵא בְנִין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ דּוּחָה שְׁבִתָּא, תְּלָמוּד לּוֹמַר 'אֵת שְׁבִתוֹתַי תִּשְׁמְרוּ וּמְקַדְּשֵׁי תִירָאוּ', כּוּלְכֶם חִיבִין בְּכַבּוּדֵי.

מֵאִי לָאוּ - וכי לא מדובר בְּבוֹנֵה וְסוֹתֵר שהם מלאכות שיש בהם כרת, וְטַעְמָא דְכֹתֵב רַחֲמָנָא - והטעם שאנו אומרים שאין עשה של בנין המקדש דוחה לא תעשה של שבת, הוא רק מפני שכתבה התורה: 'אֵת שְׁבִתוֹתַי תִּשְׁמְרוּ', הָא לָאוּ הֵכִי דְחִי - אבל בלא זה הייתי אומר שעשה של מקדש דוחה לא תעשה של שבת אף שיש בו כרת. הרי מוכח שבשאר מקומות שאין לימוד עשה דוחה לא תעשה אף שיש בו כרת.

דחיית ההצעה (1): הדרשה מלמדת שאין עשה (בנין בית המקדש) דוחה לא תעשה שאין בו כרת (לאו של מחמר)

הגמרא דוחה את הראיה: לָא - לימוד זה לא נצרך ללמדנו שעשה של בנין המקדש לא

דוחה לא תעשה שיש בו כרת, שזה דבר פשוט שעשה לא דוחה 'לא תעשה שיש בו כרת', אלא הלימוד נצרך ללמד לגבי **לאו דמחמר** שהוא לאו שאין בו כרת

שאלה על הדחיה: אם כן (שמדובר בלא תעשה שאין בו כרת) נלמד מכיבוד אב ואם לשאר מקומות שאין עשה דוחה לא תעשה אף שאין בו כרת

שואלת הגמרא: הרי מבואר שהנידון הוא בלאו שאינו בו כרת, ו**אפילו הכי לא דחי** - ואעפ"כ אנו לומדים מהדרשה הנ"ל שאין עשה של בנין המקדש דוחה לא תעשה שאין בו כרת. ו**אף לא** אם כך קשה על מה: **דקיימא לן דאתי עשה ודחי לא תעשה, ליגמר מהכא דלא דחי** - נלמד מכאן שאין עשה דוחה לא תעשה (אף בלא תעשה שאין בו כרת).

וכי תימא שאני לאוי דשבת דחמירי - ואם תאמר שאין להוכיח מלאו של שבת לשאר לאוים, משום חומרת שבת.

והא תנא בעלמא קאי ולא קא פריך קפריך - והרי התנא לומד בשאר מקומות משבת ואינו מפריך את הלימוד מהטעם שיש חומרא בלאוים של שבת, כדלהלן:

דתנאי, יכול אמר לו אביו (לבנו הכהן) היטמא, או שאמר לו (האב לבנו) אל תחזיר (אבידה), יכול ישמע לו, תלמוד לומר 'איש אמו ואביו תיראו וגו'' (ואת שבתותי תשמורו), כולכם חייבים בכבודי. וכשם שבשבת אין עשה של כבוד אב ואם דוחה לאו של שבת, כך בשאר לאוים (באיסור טומאת כהן, ובאיסור להתעלם מאבידה) אין עשה דוחה אותם. הרי שלומדים משבת לשאר לאוים ולא פורכים שלאו של שבת חמור יותר.

דחיית ההצעה (2): לימוד זה הוא רק ראייה למקום שבלא דחיית הלאו אי אפשר לקיים את העשה

אלא משום דאיכא למיפרך - משום שיש לפרוך ולהקשות על הלימוד: **מה להגך** - מה לאלו (בנין המקדש), **שכן הכשר מצוה** - שאינו יכול לקיים את 'בנין השבת' היום, רק על ידי שיעבור על הלאו של מלאכת שבת, ובזה יש לימוד לגבי בנין המקדש שאינו דוחה את השבת. ואפשר לדייק שבשאר מקומות עשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת כשקיום המצוה הוא רק על ידי שיעבור על הלאו.

אבל ביבום יכול לקיים את העשה בלא לעבור על הלאו, שהרי יכול לחלוץ, ועשה כזה אינו דוחה לא תעשה (שיש בו כרת) ואם כן מדוע צריך לימוד שעשה של יבום אינו דוחה 'לא תעשה' של ערוה (שיש בו כרת).

שאלה על הדחיה: במקום שקיום העשה הוא רק ע"י דחיית הלאו כבר למדנו לעיל, ומוכרח שפסוק זה בא ללמד על שאר מקומות שעשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת

שואלת הגמרא: **הכשר מצוה תיפוק לי מהתם** - למה חזרה התורה ואמרה בעניין בנין המקדש שעשה דמקדש אינו דוחה לא תעשה, שהרי אי אפשר לומר שהתורה באה ללמדנו שבשאר מקומות עשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת במקום שקיום העשה הוא רק על ידי שיעבור על הלאו, שהרי את זה כבר אפשר ללמוד מהפסוק שהובא לעיל לגבי כיבוד אב ואם, אלא אם אין הפסוק 'ענין' לדבר זה - יש לומר שהפסוק בא ללמד שרק במקדש אין

העשה דוחה לא תעשה אבל בשאר מקומות עשה דוחה לא תעשה (אף שיש בו כרת), ואף כשאפשר לקיים את העשה בלא לעבור על הלאו.

ולכן לגבי יבום אם לא היה לימוד מיוחד שאין עשה דוחה לא תעשה, היינו אומרים שעשה דיבום דוחה לא תעשה דערוה (אף שיש בו כרת).

דחיית ההצעה (3): הפסוק לא בא ללמד לדין עשה דוחה לא תעשה אלא לענין אחר

הגמרא מקבלת את הדברים, ואומרת: **אין הָכִי נָמִי** - אכן כן הוא, מה שנאמר 'את שבתותי תיראו ומקדשי תיראו', לא בא ללמד שאין בנין המקדש דוחה שבת (שאת זה אנו כבר לומדים מהפסוק שנאמר בכיבוד אב ואם), ולפי זה אין כלל ראייה ליבום מבנין המקדש, שפסוק זה לא בא כלל ללמד לדין עשה דוחה לא תעשה.

אם כך, שואלת הגמרא: **וְאֵת שְׁבֻתוֹתֵי תְּשֻׁמוֹרוֹ וּמִקְדְּשֵׁי תִירָאוּ**, לָמָּה לִי - מה פסוק זה מלמד.

עונה הגמרא: **מִיֵּבֵעֵי לִיָּה לְכַדְתְּנִיא** - פסוק זה נצרך למה ששינונו: **יִכּוֹל יִתִּירָא אָדָם מִמִּקְדָּשׁ, תְּלִמוּד לִזְמַר 'אֵת שְׁבֻתוֹתֵי תְּשֻׁמוֹרוֹ וְאֵת מִקְדְּשֵׁי תִירָאוּ', נֶאֱמָרָה 'שְׁמִירָה' בְּשַׁבָּת, וְנֶאֱמָרָה 'מוֹרָא' בְּמִקְדָּשׁ, וְהִקִּישׁן הַכְּתוּב בַּפְּסוּק אַחַד, מֶה שְׁמִירָה הָאֲמוּרָה בְּשַׁבָּת [עמוד ב] לֹא מְשַׁבֵּת אֶתָּה מִתִּירָא - שהרי לא כתוב בשבת 'מורא', אֶלָּא מִמִּי שֶׁהִזְהִיר עַל הַשַּׁבָּת, אִף מוֹרָא הָאֲמוּרָה בְּמִקְדָּשׁ לֹא מִמִּקְדָּשׁ אֶתָּה מִתִּירָא אֶלָּא מִמִּי שֶׁהִזְהִיר עַל הַמִּקְדָּשׁ,**

וְאִי זֹו הִיא מוֹרָא מִקְדָּשׁ, לֹא יִכְנַס אָדָם בְּהַר הַבַּיִת בְּמִקְלוֹ, בְּמִנְעָלוֹ, בְּפִוְנְדָתוֹ (ארנקי שאזור בו מתניו), **וּבְאֶבֶק שְׁעַל גְּבֵי רִגְלָיו, וְלֹא יַעֲשֶׂנוּ קַפְנִדְרִיא** (לקצר הילוכו דרך הר הבית), **וְרִיקָקָה מְקַל וְחוּמָר** - שלא להריק בהר הבית, שנאמר 'כי אין לבא אל שער המלך בלבוש שק', ואם אין לבא בשק שאינו מאוס, ק"ו שאין לרוק שהוא מאוס לפני הקב"ה.

וְאִין לִי אֶלָּא בְּזִמְן שְׁבִית הַמִּקְדָּשׁ קָיִים, בְּזִמְן שְׁאִין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ קָיִים מִנִּין,

תְּלִמוּד לִזְמַר 'אֵת שְׁבֻתוֹתֵי תְּשֻׁמוֹרוֹ וּמִקְדְּשֵׁי תִירָאוּ', מֶה שְׁמִירָה הָאֲמוּרָה בְּשַׁבָּת לְעוֹלָם, אִף מוֹרָא הָאֲמוּרָה בְּמִקְדָּשׁ לְעוֹלָם.

הצעה ז: בחייבי מיתות בית דין יש לימוד מיוחד שלא אומרים עשה (של שריפת חייבי שריפה)

דוחה לא תעשה (של הבערה בשבת) שיש בו כרת

אֶלָּא מביאה הגמרא מקור אחר שהיינו סבורים ללמוד ממנו שעשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת: **סֶלְקָא דְעֵתָךְ אָמִינָא תִיתִי** - אלא היה עולך על דעתך לומר שנלמד מהבערה, דְתַנָּא דְבֵי רַבִּי יִשְׁמַעֵאל: **לֹא תִבְעֶרוּ אֵשׁ בְּכָל מוֹשְׁבוֹתֵיכֶם**, מֶה תְּלִמוּד לִזְמַר, והלא כבר נאמר 'לא תעשה כל מלאכה'.

הגמרא תמחה על השאלה: מֶה תְּלִמוּד לִזְמַר, והרי ידוע בזה מחלוקת התנאים מה לומדים ממנה שנאמר לאו מיוחד בהבערה, אִי לְרַבִּי יוֹסִי פְּסוּק זֶה בֹּא לְלָאוּ - לומר שבהבערה אין כרת וסקילה כשאר מלאכות אלא לאו בעלמא.

אִי לְרַבִּי נֶתָן פְּסוּק זֶה בֹּא לְחֻלְקָ - ללמד שכשם שהבערה נאמרה בפני עצמה, ואם עשה מלאכת הבערה בשבת חייב עליה כרת וסקילה אף שלא עשה שאר מלאכות, כך גם בשאר

מלאכות חייב כרת וסקילה על כל מלאכה ומלאכה בפני עצמה, ואין אומרים שאינו חייב עד שיעבור על כל המלאכות יחד.

דַּתְּנִיא, הַבְּעֵרָה, לְלֹא יִצְתָּה - הבערה נאמרה בפני עצמה, ללמדנו שהבערה בלאו ואין בה כרת, דְּבָרֵי רַבִּי יוֹסִי. רַבִּי נֶתָן אוֹמֵר: לְחַלֵּק - שכשם שעל הבערה חייבים בפני עצמה, כך חייבים על כל מלאכה ומלאכה בפני עצמה.

הגמרא מבארת את שאלת הברייתא: וְאָמַר רַבָּא: תֵּנָא 'מוֹשְׁבוֹת' קָא קְשִׁיָא לִיה - לתנא הוקשה מה שנאמר 'לא תבערו אש בכל מושבותיכם', (בכל מקום שאתם יושבים אפילו בחוצה לארץ), 'מוֹשְׁבוֹת', מָה תִּלְמוּד לּוֹמַר, מְכַדִּי [הנה] שְׁבַת חוֹבַת הַגּוֹף הִיא - ואינה תלויה בקרקע ככלאים וערלה ותרומות ומעשרות, וְחוֹבַת הַגּוֹף נוֹהֶגֶת בֵּין בְּאֶרֶץ בֵּין בְּחוּץ לְאֶרֶץ, אם כן 'מוֹשְׁבוֹת' דְּקֵתָב רַחֲמָנָא בְּשַׁבַּת לְמָה לִּי,

ועל שאלה זו משיבה הברייתא: מִשּׁוּם רַבִּי יִשְׁמַעֵאל אָמַר תִּלְמִיד אֶחָד: לְפִי שְׁנָאמַר יְכִי יִהְיֶה כְּאִישׁ חֵטָא מְשַׁפֵּט מָוֶת וְהוֹמַת', שׁוֹמֵעַ אָנִי שְׁבִית דִּין מִמִּיתִים אֶת הַחַיִּיבִים מִיִּתָּה בֵּין בְּחוּל בֵּין בְּשַׁבַּת, וְמָה אָנִי מְקַיֵּים 'מְחַלְלִיהָ מוֹת יוֹמַת' בְּשֶׁאֵר מְלֹאכּוֹת חוּץ מִמִּיתַת בֵּית דִּין, זֶהוּ צַד א'. אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא נֹאמַר צַד ב' שֶׁמָּה שְׁנֹאמַר 'מַחְלִיָּה מוֹת יוֹמַת' הֵינּוּ אֶפְיָלוּ לִגְבֵי מִיתַת בֵּית דִּין, וְמָה אָנִי מְקַיֵּים 'וְהוֹמַת' בְּחוּל וְלֹא בְּשַׁבַּת - שאין בית דין ממיתים את החייבים מיתה אלא ביום חול ולא בשבת. והברייתא חוזרת לצד א': אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא אֶפְיָלוּ בְּשַׁבַּת יֵשׁ לְבֵית דִּין לְהַרוֹג אֶת הַחַיִּיבִים מִיִּתָּה, תִּלְמוּד לּוֹמַר 'לֹא תִּבְעֵרוּ אֵשׁ בְּכָל מוֹשְׁבוֹתֵיכֶם', וְלִהְלֹץ הוּא אוֹמֵר - לִגְבֵי אֵלוֹ שְׁחִיבִים מִיִּתָּה עַל יְדֵי בֵּית דִּין: יְהִיֹּ אֵלֶּה לְכֶם לְחַקַּת מְשַׁפֵּט לְדוֹרוֹתֵיכֶם כָּל מוֹשְׁבוֹתֵיכֶם,

מָה 'מוֹשְׁבוֹת' הָאֵמוּרִים לְהֵלֵךְ (בחייבי מיתה) הֵינּוּ בְּבֵית דִּין, אִף 'מוֹשְׁבוֹת' הָאֵמוּרִים כָּאן (לגבי הבערת אש בשבת) הֵינּוּ בְּבֵית דִּין, וְאָמַר רַחֲמָנָא 'לֹא תִּבְעֵרוּ', הֵרִי שֶׁגַם בֵּית דִּין מוֹזְהֵרִים שֶׁלֹּא לִבְעַר אֵשׁ כְּדִי לְשַׂרוֹף אֶת מַחֻיבֵי הַשְּׂרִיפָה, וּמִכָּאן לומדים לשאר חייבי מיתות בית דין שאין ממיתים אותם בשבת.

הגמרא מבארת את הראיה לנידונינו: מֵאִי לְאֹ רַבִּי נֶתָן הִיא דְּאָמַר לְחַלֵּק יִצְתָּה - וכי לא מבואר שברייתא זו סוברת כרבי נתן שהבערה נכתבה בפני עצמה ללמד שחייבים על כל מלאכה בפני עצמה, ולפי שיטת רבי נתן הבערה היא בכרת (כשאר מלאכות), וְטַעֲמָא דְּקֵתָב רַחֲמָנָא - והטעם שמיתת בית דין אינה דוחה את הלאו של שבת, מפני שכתוב 'לֹא תִּבְעֵרוּ' ודורשים בגזירה שווה שמדובר אף על בית דין, הָא לְאֹ הֵכִי דְּחִי - אבל בלא לימוד זה הייתי אומר שמצוות שריפת מחוייבי שריפה בבית דין דוחה לא תעשה של שבת אף שיש בו כרת.

הרי מוכח שבשאר מקומות עשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת, ולכן ביבום הוצרכו ללימוד שאין עשה דיבום דוחה לא תעשה דערוה.

דחיית ההצעה: הכרייתא היא לרבי יוסי שהבערה הוא לאו שאין בו כרת

הגמרא דוחה את הראיה: לָא, ברייתא זו אינה דעת רבי נתן, אלא דעת רַבִּי יוֹסִי שהבערה ללאו יצאת, וממילא אין בזה כרת, ואין לנו מקור אלא שעשה דוחה לא תעשה שאין בו כרת.

שאלה על הרחייה: בהבערה יש גם בישול ולכולי עלמא הוא לאו שיש בו כרת

שואלת הגמרא: וְתִיָּהּוּ נְמִי רַבִּי יוֹסִי - ותהיה הברייתא גם רבי יוסי, הרי עדיין יש לנו ראייה לנידונינו שהרי אָמַר דָּאֲמַר רַבִּי יוֹסִי הַבְּעָרָה לְלָאוּ יִצְתָּהּ - תאמר שאמר רבי יוסי שהבערה יש בה רק לאו, היינו לגבי: הַבְּעָרָה גְרִידָתָא - הבערה לבדה שמבעיר עצים וכדומה ולא מבשל בהם כלום, אבל הַבְּעָרָה דְבֵית דִּין, בִּישוּל פְּתִילָה הוּא - שהרי לחייבי שריפה מבעירים אש ומניחים בתוכה חתיכת עופרת (כדי שהאש תתיך אותה) וזורקים את ה'פתילה' לתוך פה המחוייב שריפה, ויורדת לתוך מעיו,

אָמַר רַב שִׁשְׁתִּי: מָה לִּי בִישוּל פְּתִילָה, מָה לִּי בִישוּל סְמָנִין - מה ההבדל אם מבשל סממנים (שבמשכן היו מבשלים סממני צבע, כדי לצבוע את בדי המשכן ובגדי הכהונה) ומשם לומדים מלאכת בישול בשבת, לבין אם מבשל פתילה, גם זה מלאכת בישול ויש בזה כרת,

נמצא שהבערת בית דין למחוייבי מיתה היא לאו שיש בו כרת, ורק בזה יש לימוד שעשה אינו דוחה לא תעשה שיש בו כרת, אבל בשאר מקומות עשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת, ולכן הוצרכנו ביבום למקור שעשה אינו דוחה לא תעשה דערוה שיש בו כרת.

דחיית ההצעה (2): הברייתא סברה שכית דין ממיתים כשבת את חייבי המיתה לא כגלל שעשה דוחה לא תעשה, אלא מצד קל וחומר

אָמַר רַב שִׁמְי בְּר אֲשִׁי: הָאֵי תַנָּא לָא מְשוּם דְאֲתֵי עֲשֶׂה וְדַחֵי לָא תַעֲשֶׂה - תנא זה שהביא פסוק ללמד שעשה של בניית המקדש אינו דוחה לאו דשבת, אין זה משום שהוא סובר שבלא זה הייתי אומר עשה דוחה לא תעשה [וממילא אין כאן מקור לנידונינו לענין יבום], אֲלָא מְשוּם דְמִיָּתִי מְקַל וְחוֹמֵר - אלא משום שהוא סובר שבלא פסוק היינו לומדים מקל וחומר שבניית המקדש דוחה לאו דשבת,

וְהָכִי קָאָמַר - וכך אומרת הברייתא, בתחילה הביאה הברייתא צד א' שבניית המקדש ידחה שבת כדלהלן: מָה אֲנִי מְקַיִם 'מַחְלָלֶיהָ מוֹת יוֹמָת', בְּשֶׁאֵר מְלָאכוֹת, חוּץ מִמִּיתַת בֵּית דִּין, אָבָל מִיתַת בֵּית דִּין דְחִיָּא שְׁבַת מְקַל וְחוֹמֵר: (ז' טז) וְיָמָה עֲבוּדָה שְׁהִיא חֲמוּרָה וְדוּחָה שְׁבַת, רְצִיחָה דוּחָה אוֹתָהּ - שאם היה רוצח כהן ורוצה לעבוד עבודה, בית דין לוקחים אותו מהעבודה להמיתו, שְׁנֵאָמַר 'מַעַם מְזַבְּחֵי תִקְחֵנוּ לְמוֹת', אם כן שְׁבַת שְׁנֵדַחַת מְפַנֵּי עֲבוּדָה, אֵינוּ דִין שְׁתָּהּא רְצִיחָה דוּחָה אוֹתָהּ.

חייבי מיתות בית דין (כגון רוצח)	חמורה יותר מעבודה (שהרי לוקחים רוצח מעבודה להמיתו)
עבודה	חמורה משבת (שהרי דוחה שבת)
שבת	ודאי שתדחה מפני חייבי מיתות בית דין

מבררת הגמרא: וְמָאֵי אוֹ אֵינוּ דְקָאָמַר - מה הצד השני בברייתא, ששנינו 'או אינו' אלא אפילו מיתת ב"ד לא דוחה שבת.

מבארת הגמרא: הָכִי קָאָמַר: קְבוּרַת מַת מְצוּה תוֹכִיחַ, שְׁדוּחָה אֶת הָעֲבוּדָה, שהרי אם הולך לשחוט את פסחו ומצא מת מצוה בדרך, צריך לקוברו ולהיטמא אף שלא יוכל אחר כך

לעשות את קרבנו, ואין דוחה את השבת, אף אני אביא חייבי מיתות בית דין, שאף על פי שדוחה עבודה לא תדחה שבת.

קבורת מת מצוה	חמורה יותר מעבודה
עבודה	חמורה משבת (שהרי דוחה שבת)
שבת	אינה נדחית מפני מת מצוה

ממשיכה הגמרא ומבארת את סיום הברייתא (שהיא חוזרת לצד א' שמיתת בית דין דוחה שבת): הדר אמר: קבורת מת מצוה עצמה תדחה שבת מקל וחומר: ומה עבודה שהיא דוחה שבת, קבורת מת מצוה דוחה אותה מולאחותו' (כמבואר דרשת פסוק זה במסכת מגילה ג:), שבת שנדחת מפני עבודה, אינו דין שתהא קבורת מת מצוה דוחה אותה,

קבורת מת מצוה	חמורה יותר מעבודה
עבודה	חמורה משבת (שהרי דוחה שבת)
שבת	נלמד גם שהיא תדחה מפני מת מצוה

ואם כן נלמד גם שחייבי מיתות בית דין שדוחים עבודה, (ועבודה דוחה את שבת), ידחו גם את שבת, ויהרגו בשבת את המחוייבי מיתה, תלמוד לומר 'לא תבערו' - שלומדים בגזירה שוה (ממה שכתוב מושבות) ששריפה (למחוייבי מיתת ב"ד) אינה דוחה שבת, וממחוייבי שריפה לומדים לשאר חייבי מיתות בית דין, שאין זה דוחה את השבת

[הסכר ג' הצדדים בכרייתא לפי ההווא"מ שהנידון הוא מצד עשה דוחה לא תעשה]

שואלת הגמרא: ולמאי דסליק אדעתיה מעיקרא דאתי עשה ודחי לא תעשה - ולפי מה שעלה על דעת הגמרא בתחילה שהטעם שסברו שהמתת מחוייבי מיתת ב"ד דוחה שבת בגלל שעשה דוחה לא תעשה, מאי או אינו דקאמר - מה הביאור במה שאמרה הברייתא 'או אינו', כלומר: מה הצד השני, מאיזה טעם סברא הברייתא לומר שעשה לא ידחה לא תעשה.

עונה הגמרא: הכי קאמר: לפי ההבנה הראשונה כך ביאור הברייתא, בתחילה אמרה הברייתא צד א': שחייבי מיתות בית דין ידחו שבת, ולפי זה מה אני מקיים 'מחלליה מות יומת', בשאר מלאכות חוץ ממיתת בית דין, אכל מיתת בית דין דחי שבת דאתי עשה ודחי לא תעשה.

הדר אמר - אחר כך אמר התנא של הברייתא צד ב': אימר דאמרינן דאתי עשה ודחי לא תעשה, לא תעשה גרידא - לא תעשה לבד שאין בו כרת, אבל לא תעשה שיש בו כרת מי שמעף ליה דדחי - ואם כן חייבי מיתות בית דין לא ידחו שבת שהרי יש בהמתתם לאו שיש בו כרת.

הדר אמר - אחר כך חזר התנא של הברייתא לצד א' ואמר: אטו עשה דוחה את לא תעשה, לאו לא תעשה חמור מיניה - וכי מה שלמדנו שעשה דוחה לא תעשה, לא אמרו זאת על לאו שהוא חמור מהעשה, שהרי אף לאו שאין בו כרת חמורה מעשה, שהרי לוקים על הלאו, וקאתי עשה ודחי ליה - ואעפ"כ בא העשה ודוחה את הלאו, אם כן: כיון שמצאנו שעשה דוחה לא תעשה אף שהלא תעשה חמור, מה לי חומרא וזוטא ומה לי חומרא רבה - מה

ההבדל אם הלא תעשה קצת יותר חמור מהעשה (כאמור מפני שלוקים על הלאו), או שהלא תעשה הרבה יותר חמור מהעשה (שגם יש כרת בלאו), מכל מקום 'עשה דוחה לא תעשה', ואם כן העשה של בניין המקדש ידחה את הלא תעשה של שבת,

תְּלִמּוּד לּוֹמֵר 'לֹא תִבְעְרוּ', שממנו לומדים בגזירה שוה (ממה שכתוב מושבות) ששריפה מחוייבי שריפה אינה דוחה שבת, וממחוייבי שריפה לומדים לשאר חייבי מיתות בית דין, שאין זה דוחה את השבת.

כל זה לפי ההווא"מ שהלימוד הוא מצד עשה דוחה לא תעשה, אבל למעשה כבר דחתה הגמרא שכל הנידון היה מצד קל וחומר, וחוזרת השאלה מהיכן היה צד לומר שעשה דיבום דוחה לאו שיש בו כרת דערייות.

עין משפט
גר מנוה

כח א מיי ס' מיל קינן
ספס ט' י

הוספות ישנים
הואיל והוקר לעשותו חסר לקריוו, ויהי א' ח' יב ז' ק' חסר
לכח קריוו ויהי א' ח' יב ז' ק' חסר
לכח קריוו ויהי א' ח' יב ז' ק' חסר
לכח קריוו ויהי א' ח' יב ז' ק' חסר

מורה ש"ה
מגורו דמיא שטיני שילי
עביד פסחה. עטל ועביד
עביד פסחה. עטל ועביד
עביד פסחה. עטל ועביד

מגורו דמיא שטיני שילי
עביד פסחה. עטל ועביד
עביד פסחה. עטל ועביד
עביד פסחה. עטל ועביד

הנהגות הר"ח
כרת אל המעויד דכתיב' ו"ה ט"ס
הוא טעל וטעל ו"ה ט"ס
הוא טעל וטעל ו"ה ט"ס

כרת אל המעויד דכתיב' ו"ה ט"ס
הוא טעל וטעל ו"ה ט"ס
הוא טעל וטעל ו"ה ט"ס
הוא טעל וטעל ו"ה ט"ס

הוא טעל וטעל ו"ה ט"ס
הוא טעל וטעל ו"ה ט"ס
הוא טעל וטעל ו"ה ט"ס
הוא טעל וטעל ו"ה ט"ס

הוא טעל וטעל ו"ה ט"ס
הוא טעל וטעל ו"ה ט"ס
הוא טעל וטעל ו"ה ט"ס
הוא טעל וטעל ו"ה ט"ס

הוא טעל וטעל ו"ה ט"ס
הוא טעל וטעל ו"ה ט"ס
הוא טעל וטעל ו"ה ט"ס
הוא טעל וטעל ו"ה ט"ס

הוא טעל וטעל ו"ה ט"ס
הוא טעל וטעל ו"ה ט"ס
הוא טעל וטעל ו"ה ט"ס
הוא טעל וטעל ו"ה ט"ס

ז: חמש עשרה נשים פרק ראשון יבמות

ר"ב כ' בחמאת האשה הוא. והשאל לה לר"ד קרל דושטת אל
הנכס דרובא מילתא מיריב גמר מרקיטא עבירא ארוס ומקונן
(ומחזק ד' עמי). מוקר י' עכ"ב.

ל'א"ר דבבב נפק. דהיינו מתן כהונת וסחיטת לפון שכמוה כהנדיא
ולמלאי דלג נפק בגין מתן
דמיא וסחיטת ד' נפק אלו היינו
מתן דמיא וסחיטת ד' נפק עכ"ב
כדאי: ור"ה קר' בי כיום
ובבב. פירש בקונטרס דלבי נקט
קר' אלו עמל עין וגיטל דמלא
שין ור"ה עמל עין נכנסים במתה
קר' אלו דמלא כפר' אלו דכריס (פסחים
ד' ט"ג) דלבי מ' עמל נכנס עמל
יקח משה אל עמלת יוסף עמו
עמו במתילמא ו' קר' נלהל ליי' כרת
למנו דבבב עשה שלין ז' כרת
היינו עשה דגרינן דמברסר' ז' יומן
וטעמ חן און נכנס בחיל מ' יומן
מדגרנן דמתנן נמטכת כל'ס (פ"א
(מ"ח) החיל מקודש עיניו שלין
עובדי כוכבי' ונקט' אלו ימינו נכנס
ל'ס ערמ' עשה מקודש' אמר יוסף
שנינו ז' נכנס שלין וכל עמל מ' יומן
עין דבבב קר' אין עין דמלא מ' יומן
עין וגיטל דקא חיי' חר' הס'
לעל ור"ה ינקט' עמל קר' לנכנס
דלבי' דלמטת חן אלו ד' מתנת
המיו ז' דמשיב' נכנס' ז' דנקוס'
כרת אל המעויד דכתיב' ו"ה ט"ס
הוא טעל וטעל ו"ה ט"ס

הוא טעל וטעל ו"ה ט"ס
הוא טעל וטעל ו"ה ט"ס
הוא טעל וטעל ו"ה ט"ס
הוא טעל וטעל ו"ה ט"ס

הוא טעל וטעל ו"ה ט"ס
הוא טעל וטעל ו"ה ט"ס
הוא טעל וטעל ו"ה ט"ס
הוא טעל וטעל ו"ה ט"ס

הוא טעל וטעל ו"ה ט"ס
הוא טעל וטעל ו"ה ט"ס
הוא טעל וטעל ו"ה ט"ס
הוא טעל וטעל ו"ה ט"ס

הוא טעל וטעל ו"ה ט"ס
הוא טעל וטעל ו"ה ט"ס
הוא טעל וטעל ו"ה ט"ס
הוא טעל וטעל ו"ה ט"ס

הוא טעל וטעל ו"ה ט"ס
הוא טעל וטעל ו"ה ט"ס
הוא טעל וטעל ו"ה ט"ס
הוא טעל וטעל ו"ה ט"ס

הוא טעל וטעל ו"ה ט"ס
הוא טעל וטעל ו"ה ט"ס
הוא טעל וטעל ו"ה ט"ס
הוא טעל וטעל ו"ה ט"ס

הוא טעל וטעל ו"ה ט"ס
הוא טעל וטעל ו"ה ט"ס
הוא טעל וטעל ו"ה ט"ס
הוא טעל וטעל ו"ה ט"ס

ז: חמש עשרה נשים פרק ראשון יבמות

ר"ב כ' בחמאת האשה הוא. והשאל לה לר"ד קרל דושטת אל
הנכס דרובא מילתא מיריב גמר מרקיטא עבירא ארוס ומקונן
(ומחזק ד' עמי). מוקר י' עכ"ב.

ל'א"ר דבבב נפק. דהיינו מתן כהונת וסחיטת לפון שכמוה כהנדיא
ולמלאי דלג נפק בגין מתן
דמיא וסחיטת ד' נפק אלו היינו
מתן דמיא וסחיטת ד' נפק עכ"ב
כדאי: ור"ה קר' בי כיום
ובבב. פירש בקונטרס דלבי נקט
קר' אלו עמל עין וגיטל דמלא
שין ור"ה עמל עין נכנסים במתה
קר' אלו דמלא כפר' אלו דכריס (פסחים
ד' ט"ג) דלבי מ' עמל נכנס עמל
יקח משה אל עמלת יוסף עמו
עמו במתילמא ו' קר' נלהל ליי' כרת
למנו דבבב עשה שלין ז' כרת
היינו עשה דגרינן דמברסר' ז' יומן
וטעמ חן און נכנס בחיל מ' יומן
מדגרנן דמתנן נמטכת כל'ס (פ"א
(מ"ח) החיל מקודש עיניו שלין
עובדי כוכבי' ונקט' אלו ימינו נכנס
ל'ס ערמ' עשה מקודש' אמר יוסף
שנינו ז' נכנס שלין וכל עמל מ' יומן
עין דבבב קר' אין עין דמלא מ' יומן
עין וגיטל דקא חיי' חר' הס'
לעל ור"ה ינקט' עמל קר' לנכנס
דלבי' דלמטת חן אלו ד' מתנת
המיו ז' דמשיב' נכנס' ז' דנקוס'
כרת אל המעויד דכתיב' ו"ה ט"ס
הוא טעל וטעל ו"ה ט"ס

הוא טעל וטעל ו"ה ט"ס
הוא טעל וטעל ו"ה ט"ס
הוא טעל וטעל ו"ה ט"ס
הוא טעל וטעל ו"ה ט"ס

הוא טעל וטעל ו"ה ט"ס
הוא טעל וטעל ו"ה ט"ס
הוא טעל וטעל ו"ה ט"ס
הוא טעל וטעל ו"ה ט"ס

הוא טעל וטעל ו"ה ט"ס
הוא טעל וטעל ו"ה ט"ס
הוא טעל וטעל ו"ה ט"ס
הוא טעל וטעל ו"ה ט"ס

הוא טעל וטעל ו"ה ט"ס
הוא טעל וטעל ו"ה ט"ס
הוא טעל וטעל ו"ה ט"ס
הוא טעל וטעל ו"ה ט"ס

הוא טעל וטעל ו"ה ט"ס
הוא טעל וטעל ו"ה ט"ס
הוא טעל וטעל ו"ה ט"ס
הוא טעל וטעל ו"ה ט"ס

הוא טעל וטעל ו"ה ט"ס
הוא טעל וטעל ו"ה ט"ס
הוא טעל וטעל ו"ה ט"ס
הוא טעל וטעל ו"ה ט"ס

הוא טעל וטעל ו"ה ט"ס
הוא טעל וטעל ו"ה ט"ס
הוא טעל וטעל ו"ה ט"ס
הוא טעל וטעל ו"ה ט"ס

מסורת הש"ס

א פסחים ט' ז' י' ז' י'
ב פסחים ט' ז' י' ז' י'
ג פסחים ט' ז' י' ז' י'
ד פסחים ט' ז' י' ז' י'

הורה אור השלם
1. ויחזיק את הנכש מביקום
אשר ישלח את הנכש מקדשא
ואת הנכש מביקום קדשא
ב. ויחזיק את הנכש מביקום
לכון קריוו ויהי א' ח' יב ז' ק' חסר
לכון קריוו ויהי א' ח' יב ז' ק' חסר
לכון קריוו ויהי א' ח' יב ז' ק' חסר
לכון קריוו ויהי א' ח' יב ז' ק' חסר

גילוי הש"ס

כ' ויהי א' ח' יב ז' ק' חסר
כ' ויהי א' ח' יב ז' ק' חסר
כ' ויהי א' ח' יב ז' ק' חסר
כ' ויהי א' ח' יב ז' ק' חסר

הנהגות הר"ח

כ' ויהי א' ח' יב ז' ק' חסר
כ' ויהי א' ח' יב ז' ק' חסר
כ' ויהי א' ח' יב ז' ק' חסר
כ' ויהי א' ח' יב ז' ק' חסר

כ' ויהי א' ח' יב ז' ק' חסר
כ' ויהי א' ח' יב ז' ק' חסר
כ' ויהי א' ח' יב ז' ק' חסר
כ' ויהי א' ח' יב ז' ק' חסר

כ' ויהי א' ח' יב ז' ק' חסר
כ' ויהי א' ח' יב ז' ק' חסר
כ' ויהי א' ח' יב ז' ק' חסר
כ' ויהי א' ח' יב ז' ק' חסר

כ' ויהי א' ח' יב ז' ק' חסר
כ' ויהי א' ח' יב ז' ק' חסר
כ' ויהי א' ח' יב ז' ק' חסר
כ' ויהי א' ח' יב ז' ק' חסר

כ' ויהי א' ח' יב ז' ק' חסר
כ' ויהי א' ח' יב ז' ק' חסר
כ' ויהי א' ח' יב ז' ק' חסר
כ' ויהי א' ח' יב ז' ק' חסר

כ' ויהי א' ח' יב ז' ק' חסר
כ' ויהי א' ח' יב ז' ק' חסר
כ' ויהי א' ח' יב ז' ק' חסר
כ' ויהי א' ח' יב ז' ק' חסר

יום שני יא אדר ב תשפ"ב

יבמות דף ז

[ביאור ב':] היינו סבורים שיהיה יבום במקום איסור ערוה, על פי הכלל 'דבר שהיה בכלל (אשת אח) ויצא מן הכלל ללמד (שהוא מותר במקום יבום), לא ללמד על עצמו יצא אלא על הכלל כולו' (שכל העריות מותרים במקום יבום)

בדפים הקודמים דנה הגמרא לבאר את ההוא"מ שיבום ידחה איסור ערוה עפ"י הכלל שעשה דוחה לא תעשה. היות והגמרא לא מצאה מקור שעשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת, מביאה הגמרא ביאור חדש: **אָלָא [איצטריך]** - אלא צריך את הלימוד שעשה דיבום לא דוחה את הלאו של עריות, ואף שבדרך כלל עשה אינו דוחה לא תעשה שיש בו כרת, כיון ש**סְלָקָא דַּעְתָּךְ אָמִינָא** - היה עולה על דעתך לומר: **תִּיהְיוּ הַאי אִשְׁתֵּי אָח דְּבַר שְׁהִיָּה בְּכָלֵל וַיֵּצֵא מִן הַכָּלֵל לְלַמֵּד, לֹא לְלַמֵּד עַל עֲצָמוֹ יֵצֵא, אֶלָּא לְלַמֵּד עַל הַכָּלֵל כּוּלּוֹ יֵצֵא,**

לפני שהגמרא מבארת את הדברים, היא מביאה את הדוגמא לכלל זה, **דְּתַנֵּיָא, דְּבַר שְׁהִיָּה בְּכָלֵל וַיֵּצֵא מִן הַכָּלֵל וְכוּ', כִּי צִדָּד, נֹאמֵר בְּפִסּוּק: 'וְהִנֵּפֶשׁ אֲשֶׁר תֹּאכַל בְּשֶׁר מִזֶּבַח הַשְּׁלָמִים וְטוֹמְאָתוֹ עָלָיו, וְנִכְרַתָּהּ, וְהָלֹא שְׁלָמִים בְּכָלֵל קִדְשִׁים הֵיוּ, וְכִבֵּר שְׁנִינוּ בְּכָל הַקִּדְשִׁים שֶׁאִם אוֹכַל בְּטוֹמָאָה חַיִּיב כִּרְת, וְלָמָּה יֵצֵאוּ שְׁלָמִים בְּפָנֵי עֲצָמָם, לְהַקִּישׁ אֵלֵיהֶן וְלֹאמַר לָךְ: מָה שְׁלָמִים מִיּוֹחֲדִים [שהם] קִדְשֵׁי מִזְבֵּחַ, אֵף כָּל קִדְשֵׁי מִזְבֵּחַ** בהם נאמר הדין שאם כרת באכילתם בטומאה, **יֵצֵאוּ קִדְשֵׁי בְּדֵק הַבַּיִת** - בהמות שלא הוקדשו לצורך הקרבה, אלא כדי למוכרם ולקנות בהם את צרכי בית המקדש, שאם אכלן בטומאת הגוף פטור מכרת.

הגמרא חוזרת לבאר בענייננו את הלימוד: **הֵכָא נִמְי -** כאן גם בעניין יבום: **הָא הִי אִשְׁתֵּי אָח בְּכָלֵל כָּל הָעֲרִיּוֹת הֵיָתָה,** כמו שכתוב 'כי כל אשר יעשה מכל התועבות האלה ונכרתו', **וְלָמָּה יֵצֵאתָ מֵהַכָּלֵל שְׁבִמְקוֹם יִבּוּם,** אשת אח הותרה, **לְהַקִּישׁ אֵלֵיהָ וְלֹאמַר לָךְ: מָה אִשְׁתֵּי אָח שְׂרִיָּא (מוותרת), אֵף כָּל עֲרִיּוֹת נִמְי שְׂרִיָּין -** כך גם אם אשת האח היא ערוה עליו מצד אחר, הרי היא גם כן מותרת במקום מצוות יבום.

ועל כן הוצרכו ללימוד מיוחד ששאר העריות לא הותרו במקום מצוות יבום.

דחיית ההצעה: דבר שיצא מן הכלל הוא כאשר הכלל והפרט באותו ענין, וכאן הכלל באיסור והפרט בהיתר

הגמרא דוחה את ההצעה: **מִי דְּמִי -** וכי הדברים דומים, **הֵתָם -** שם, לגבי אכילת קרבן בטומאה שאומרים 'דבר שהיה בכלל', **'כָּלֵל' בְּאִיסוּר, וּפְרָט' בְּאִיסוּר,** נאמר 'כלל' על כל הקדשים שאסור לאכלם בטומאה, ונאמר 'פרט' באיסור, שאסור לאכול שלמים בטומאה, וכיון שהתורה חזרה ואמרה פרט (לכאורה ללא צורך) הרי מוכרח שזה בא ללמד על כל הכלל,

אבל **הֵכָא -** כאן לגבי יבום, **כָּלֵל בְּאִיסוּר -** נאמר כלל על כל העריות שהם אסורות ויש בהם איסור כרת, **וּפְרָט בְּהִיתָר -** ונאמר פרט שאשת אח מותרת במקום יבום, ובאופן כזה ודאי שהפרט נצרך כדי ללמד שדינו שונה מהכלל, שהוא מותר, ובודאי אינו מלמד על כל הכלל,

הָא לֹא דְמִי - אין זה דומה אֶלָּא לְדָבָר שֶׁהִיא בְּכָלֵל וְיִצָּא לִידוֹן בְּדָבָר הַחֲדָשׁ, שְׂאֵי אַתָּה יְכוּל לְהַחְזִירוֹ לְכָלְלוֹ עַד שְׂיַחְזִירוֹנוּ לְךָ הַכְּתוּב בְּפִירוּשׁוֹ, ואין ללמוד מהיתר אשת אח במקום יבום להתיר גם שאר עריות במקום יבום.

הגמרא מביאה ברייתא לבאר כלל זה, דְּתַנָּי: דָּבָר שֶׁהִיא בְּכָלֵל וְיִצָּא לִידוֹן בְּדָבָר הַחֲדָשׁ, אֵי אַתָּה רְשָׁאֵי לְהַחְזִירוֹ לְכָלְלוֹ, עַד שְׂיַחְזִירוֹנוּ לְךָ הַכְּתוּב בְּפִירוּשׁוֹ.

כִּי־צַד, נאמר באשם מצורע הבא להיטהר: וְשִׁחַט אֶת הַכֶּבֶשׂ (שהמצורע מביא לאשם) בְּמִקוּם אֲשֶׁר יִשְׁחַט אֶת הַחֲטָאֵת, וְאֵת הַעוֹלָה, בְּמִקוּם הַקֹּדֶשׁ, כִּי כַחֲטָאֵת הָאֲשָׁם הוּא לְכַהֵן, שְׂאֵין תִּלְמוּד לומר 'כַּחֲטָאֵת הָאֲשָׁם' - מדוע התורה אומרת שדין האשם כדין החטאת, הרי לגבי מקום שחיטת האשם שהוא בצפון, כבר מפורש בפסוק שם ששחיטת האשם בצפון, ואם לשאר דיניו הרי ודאי שדינו כשאר האשמות, וּמָה תִּלְמוּד לומר 'כַּחֲטָאֵת הָאֲשָׁם',

לְפִי שְׂיִצָּא אֲשָׁם מְצוּרַע מְכַלֵּל שֶׁאֵין אֲשָׁמוֹת לִידוֹן בְּדָבָר הַחֲדָשׁ [שאינו בשאר אשמות], בְּכַהֵן יָד וּבַהֵן רִגְלֵי הַיְמָנִית - שיש חידוש באשם מצורע שנותנים מדם האשם על תנוך אוזן המצורע, ועל בהן ידו ובהן רגלו, והואיל ויצא מכלל כל האשמות בדין זה, יְכוּל לֹא יְהֵא טְעוֹן מִתֵּן דָּמִים וְאִימּוּרִים לְגַבֵּי מִזְבֵּחַ כְּשֶׁאֵין אֲשָׁמוֹת, [עמוד ב]

תִּלְמוּד לומר 'כִּי כַחֲטָאֵת הָאֲשָׁם הוּא', מָה חֲטָאֵת טְעוֹנָה מִתֵּן דָּמִים וְאִימּוּרִים לְגַבֵּי מִזְבֵּחַ, אִף אֲשָׁם טְעוֹן מִתֵּן דָּמִים וְאִימּוּרִים לְגַבֵּי מִזְבֵּחַ.

וְאֵי לֹא אֶהְדְּרִיהָ קָרָא - ואם הפסוק לא היה מחזיר את אשם מצורע שיהא דינו כשאר האשמות, הָיָה אָמִינָא לְמֵאֵי דְנִפְק וְלְמֵאֵי דְלֹא נִפְק לֹא נִפְק - הייתי אומר למה שהוא יצא, הרי הוא יצא, ויתנו ממנו דם על תנוך אוזן המטהר ועל בהן ידו ובהן רגלו. ולמה שהוא לא יצא, הוא לא יצא, שלא יעשו בו את שאר העבודות שלא נאמרו בו, שכיון שהוא יצא מהכלל צריך הפסוק להחזירו במפורש.

הָכָא נִמְי הָיָה אָמִינָא אֲשֶׁת אַח דְּאִישְׁתְּרַאי] אִישְׁתְּרַאי - וכך גם כאן לגבי יבום, הייתי אומר אשת אח שהותרה במקום יבום, הותרה. אבל שְׂאֵר עֲרִיּוֹת, לֹא - אינם בכלל ההיתר. ושוב חוזרת השאלה מדוע הוצרכו ללימוד שאין דין יבום במקום ערוה.

[ביאור ג':] היינו סבורים שיהיה יבום במקום איסור ערוה, 'כמה מצינו' מאחות אשה

אֶלָּא - אלא צריך את הלימוד שעשה דיבום לא דוחה את הלאו של עריות, ואף שבדרך כלל עשה אינו דוחה לא תעשה שיש בו כרת, כיון שסְלָקָא דְעֵתְךָ אָמִינָא - שהיה עולה על דעתך לומר: תיתי - נלמד בְּמָה מְצִינוּ מְאֲשֶׁת אַח. מָה אֲשֶׁת אַח מִיִּבְמָה, אִף שֶׁאֵת אַח שֶׁלֹּא בְּמִקוּם יבום הוא איסור כרת, אִף אַחֹת אִשָּׁה תִּתִּיבֵם.

שאלה: באשת אח הוא איסור אחד, ובשאר עריות הוא שני איסורים

שואלת הגמרא: מִי דְמִי - האם זה דומה, הֵתָם - שם, באשת אח, הוא חַד אִיסוּרָא - איסור אחד, איסור אשת אח, ורק את זה מצאנו שהותר במקום יבום. אבל הָכָא - כאן, באחות אשה ובשאר עריות הוא תְּרֵי אִיסוּרֵי - שני איסורים, איסור אשת אח ואיסור אחות אשה.

תשובה: היינו אומרים שכיון שהותר איסור אחד, גם האיסור השני הותר

עונה הגמרא: **מהו דתימא הואיל ואישתרי אישתרי** - הייתי אומר שאומרים: כיון שבמקום יבום התירה התורה איסור אחד (אשת אח), התירה התורה גם כשיש ביבום איסורים נוספים (איסור אחות אשה וכדומה).

הגמרא מביאה את המקור ליסוד זה: **ומנא תימרא דאמרין הואיל ואישתרי אישתרי** - ומנין תאמר שאומרים שכיון שהותר איסור אחד, הותר גם האיסור השני, **דתנא: מצורע שחל שמיני שלו בערב הפסח**, מצורע ביום השביעי לסדר טהרתו טובל מטומאתו, וביום השמיני מביא את קרבנותיו, ועומד בהר הבית בשער נקנור (שהוא שער הכניסה לעזרה) ומכניס ידיו לעזרה, והכהן נותן על בהונותיו מדם האשם, (שאסור להוציא את הדם מחוץ לעזרה, וכן הוא אסור להיכנס לעזרה, והתירו לו רק להכניס את ידיו כדלהלן) ואם חל יום השמיני שלו בערב פסח, **וראה קרי בו ביום**, ובעל קרי אסור להכנס להר הבית, **וטבל לקריו**, והרי הוא 'טבול יום' (שטבל היום ועדיין לא הגיע הלילה), וגם טבול יום אסור להכנס להר הבית, **ואמרו חכמים: אף על פי שאין טבול יום אחר נכנס** להר הבית, **זה** [המצורע ביום השמיני שנטמא וטבל לקריו] **נכנס** - להר הבית, ויכניס בהונות ידיו ויזה עליו הכהן מדם האשם, ויטהר מצרעתו, וישלח פסחו לעזרה לשחוט, ולערב כבר לא יהיה 'טבול יום', ויאכל את הפסח בטהרה.

והנה יש להבין בדין זה ב' ענינים, א': כיצד הטבול יום נכנס להר הבית, ב': כיצד הוא מכניס ידיו לעזרה, ותחילה מבארת הגמרא את ענין א': **מוטב שיבא עשה שיש בו פרת** - מוטב שיכנס להר הבית כדי להכניס ידיו לבהונות כדי להיטהר שאם לא יטהר לאכול פסחו לערב, יבטל עשה של פסח שיש בו פרת, **וידחה עשה שאין בו פרת** - ויבטל את המצוות עשה לשלח טבול יום מהר הבית (שאין ענוש כרת על כניסה בטומאה להר הבית, אלא רק על כניסה בטומאה לעזרה).

הגמרא מביאה ביאור נוסף בזה על פי דעת רבי יוחנן שחולק וסובר שבכניסת טבול יום להר הבית אין איסור תורה (אפילו לא איסור עשה), אלא איסור דרבנן: **ואמר רבי יוחנן: דבר תורה אפילו עשה לית ביה** - מהתורה אין אפילו עשה בכניסת טבול יום להר הבית, שאיסורו הוא מדרבנן, **שנאמר ויעמוד יהושפט בקהל יהודה לפני החצר החדשה, מאי חצר החדשה אמר (רבי יוחנן): שחדשו בה דברים ואמרו: טבול יום לא יכנס למחנה לזיה** - להר הבית.

לאחר שהגמרא ביארה כיצד הטבול יום נכנס להר הבית, מבארת הגמרא ענין ב', כיצד הוא מכניס ידיו לעזרה: **ואמר עולא: מה טעם** מכניס ידיו לבהונות, הרי לכולי עלמא כניסת טבול יום לעזרה הוא לא תעשה שיש בו פרת: **הואיל והותר לצרעתו הותר לקריו** - הואיל והותר למצורע ביום השמיני שלו להכניס ידיו לעזרה לצורך טהרתו, ואף שעדיין לא הקריבו את קרבנותיו (והרי הוא 'מחוסר כפורים' שיש עליו איסור כרת להיכנס לעזרה), על כן התירו לא גם את האיסור הנוסף להכניס ידיו לעזרה מצד שהוא בעל קרי, שכיון שהותר איסור אחד הותר גם האיסור השני.

שאלה: באופן שעולא דיבר הותר תחילה האיסור הראשון ועל כן הותר גם האיסור השני, אבל כיבום יש אופנים שאיסור אחות אשה קדם, ואי אפשר לומר שבגלל שהאיסור השני (אשת אח) הותר – יהיה מותר גם האיסור הראשון

שואלת הגמרא: **מִי דָּמִי לְדַעוּלָא** - וכי הנידון כאן ביבום דומה לנידון של עולא (במצורע ביום השמיני שנטמא גם בקרי), (דף ח) **תִּינַח הֵיכָא דְנִשְׂא מֵת** - שדמיון זה מיושב באופן שהמת נשא תחילה את אשתו, ואזי היא נאסרת על אחיו מדין 'אשת האח', וְאַחַר כֵּן נִשְׂא חֵי את אחותה, ונוסף על האשה של הבעל שמת גם איסור 'אחות אשה',

שתי אחיות	
רחל	אחותה לאה

האח (שבסוף מת) נשא תחילה את רחל	
אח א	נשא את רחל
נמצא שבתחילה רחל נאסרת על אח ב באיסור אשת אח	

לאחר מכן אחיו (שחי) נשא את לאה	
אח ב	התחתן עם לאה
נמצא שאחר כך רחל נאסרת על אח ב גם באיסור אחות אשתו	

דְּמַגּוּ דְּאִישְׁתֵּרִי אִיסוּר אֶשֶׁת אָח - ואזי אומרים שכיון שבמקום יבום הותר האיסור הראשון שהיה על אשה זו: 'אשת אח', **אִישְׁתֵּרִי נְמִי אִיסוּר אָחוֹת אֶשֶׁה** - הותר גם האיסור השני שבא באחרונה: 'אחות אשה'.

כמו דינו של עולא שבתחילה היה על האדם איסור להכנס למקדש מצד שהוא מצורע, ואחר כך נוסף על איסור מצד שנטמא בקרי, ובזה אומרים שהואיל והותר האיסור הראשון הותר גם האיסור השני,

אָלָא נִשְׂא חֵי - אבל באופן שבתחילה החי נשא את אשתו, והרי האשה השניה נאסרת עליו תחילה מדין 'אחות אשה', וְאַחַר כֵּן נִשְׂא מֵת - אחר כך נשא האח שמת את אחותה, ונוסף על אשה זו גם איסור 'אשת אח', הרי **אִיסוּר אָחוֹת אֶשֶׁה קְדָמָּה** - שאשה זו היתה אסורה בתחילה בגלל שהיא אחות אשתו,

שתי אחיות	
רחל	אחותה לאה

האח (שחי) נשא תחילה את לאה	
אח א	התחתן עם לאה
רחל נאסרת עליו תחילה באיסור אחות אשתו	

	האח (שבסוף מת) נשא את רחל	
נמצא שאחר כך רחל נאסרת על אח א באיסור אשת אח	נשא את רחל	אח ב

ולא מצאנו מקום שאמרו שכיון שהותר האיסור השני (אשת אח) יותר גם האיסור הראשון (אחות אשתו), שאין זה דומה לדינו של עולא.

שאלה נוספת: באופן שעולא דיבר היה זמן שהותר האיסור הראשון ועדיין לא היה איסור שני, אבל ביכום יש אופנים שלפני שהותר איסור אשת אח כבר חל איסור אחות אשתו

וּאֶפִּילוּ נִשְׂא מֵת נָמִי - ואפילו באופן שתחילה המת נשא את אשתו, ואזי אשתו אסורה על אחיו תחילה באיסור 'אשת אח', תִּינַח הֵיכָא דְנִשְׂא מֵת, וּמֵת - אזי הדמיון לדברי עולא שייך רק באופן שבתחילה המת נשא את אשתו, ואחר כך הוא מת, ואזי הותר איסור אשת אח, וְאַחַר כֵּן נִשְׂא חַי את אחותה, דְחִזְיָא לֵיה דְבִינֵי בִינֵי - שאשת המת היתה ראויה ומותרת לאחר, בין הזמן שהאח מת לבין הזמן שהחי נשא את אשתו, ובזה אומרים כיון שהיה זמן שאשת היתה מותרת לו, הותר גם האיסור שנהיה אחר כך שהיא נעשית גם אחות אשתו,

שתי אחיות	
רחל	אחותה לאה

	האח (שבסוף מת) נשא תחילה את רחל	
נמצא שרחל נאסרת על אח ב באיסור אשת אחיו	נשא את רחל	אח א

מת אח א

רחל הותרה לאח א'

	לאחר מכן אחיו (שחי) נשא את לאה	
והרי רחל נאסרת על אח ב באיסור אחות אשתו, ובזה אומרים שכיון שהיא הותרה תחילה הרי היא מותרת לו גם מצד איסור אחות אשתו	התחתן עם לאה	אח ב

כמו בדינו של עולא שבתחילה (מתחילת היום השמיני) הותר למצורע להכניס ידיו לעזרה, ואחר כך כשנטמא בקרי נאסרה עליו הכניסה, ובזה אנו אומרים, הואיל שהותרה לו הכניסה מצד טומאת צרעת הרי היא מותרת לו גם מצד הקרי.

אֵלָא נִשְׂא מֵת וְלֹא מֵת, וְאַחַר כֵּן נִשְׂא חַי - אבל אם האח שמת נשא תחילה את אשתו, ולפני שהוא מת נשא אחיו את אחותה, ואחר כך מת אחיו, הרי לָא אִיחֲזִיא לֵיה כָּלֵל - לא היה כלל זמן שאשת המת הותרה לאח החי, ובזה לא אומרים הואיל והותרה הותרה, שהרי היא לא הותרה כלל.

שתי אחיות		
	אחותה לאה	רחל
	האח (שבסוף מת) נשא תחילה את רחל	
נמצא שרחל נאסרת על אח ב באיסור אשת אחיו	נשא את רחל	אח א
והרי רחל נאסרת על אח ב גם באיסור אחות אשתו,	התחתן עם לאה	אח ב
		אח א' מת, אבל לא היה זמן שרחל הותרה לו

מי לא מודי עולא - וכי עולא לא מודה שאם ראה קרי בליל שמיני, שאין מכניס ידיו לבהונות, הואיל שלא יצא מצרעתו בפשעה שהיא ראויה להביא בה קרבן, שקודם שהותר להכניס ידיו מצד טומאת צרעת, נטמא מצד קרי, וכיון שלא היה שעה שהותרה לו הכניסה לעזרה, לא אומרים 'הואיל והותרה הותרה'.

תשובה: באופן שהיה זמן שאשת המת הותרה מצד איסור אשת אח, בזה היינו אומרים 'הואיל והותרה (מצד אשת אח) הותרה (מצד שהיא גם אחות אשה)', ולאופן זה צריך לימוד שלא אומרים כך, אלא אסור ליכם במקום ערוה

עונה הגמרא: אלא כי איצטריך - מה שהוצרכו ללימוד ממה שנאמר 'עליה' שאין יבום במקום שהיא אסורה עליו באיסור ערוה, היכא דנשא מת, ומת, ואחר כך נשא חי - במקום שתחילה נשא האח המת אשת המת, ואחר כך הוא מת, ואזי אשתו הותרה על אחיו, ואחר כך אחיו החי נשא את אחותה, ואזי אשת המת נאסרת עליו מצד שהיא נעשית אחות אשתו, ובזה אומרים הואיל והיא הותרה שעה אחת מצד איסור אשת החי הרי היא גם מותרת מצד איסור אחות אשתו.

נמצא שהגמרא מקבלת את ביאור ג', והרי לנו ביאור ראשון מדוע צריך פסוק לאסור יבום במקום ערוה.

יום שלישי יב אדר ב תשפ"ב

יבמות דף ח

[ביאור ד':] היינו סבורים שיהיה יבום במקום איסור ערוה, היות וכל העריות הוקשו זה לזה, והיינו לומדים מאשת אח להתיר יבום כזה

וְאִי בְעֵית אִימָא, אֲתִיָּא בְּהִיקֵּיָא מְדַרְבֵּי יוֹנָה - ואם תרצה תאמר, שאם לא לימוד מיוחד לאסור יבום במקום ערוה הייתי אומר שלומדים מההיקש של רבי יונה שיש מצות יבום אף כשהיבמה היא ערוה עליו,

דְּאָמַר רַבִּי יוֹנָה, וְאִתִּימָא [ויש אומרים] רַב הוֹנָא בְּרִיָּה דְרַב יְהוֹשֻׁעַ: אָמַר קָרָא 'כִּי כָּל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה מִכָּל הַתּוֹעֵבוֹת הָאֵלֶּה וְנִכְרְתוּ', הֲרֵי הִיקֵּשׁ כָּל הָעֵרִיּוֹת זֶה לְזֶה, [כמובא ענין זה לענין אחר להלן (נד):].

ולפי זה הייתי אומר גם לגבי יבום במקום ערוה: הוקשו כל העריות כולן לאשת אח, מה אשת אח שריא (מותרת) במקום מצות יבום, אף כל עריות נמי שריין (גם מותרות) במקום מצות יבום,

על כן כתב רחמנא 'עליה' - כתבה התורה 'עליה' ללמד שאסור לייבם במקום שיש בזה איסור ערוה (כמבואר לעיל ג: שביבום נאמר 'עליה' ['יבמה יבא עליה'], ובאחות אשה נאמר 'עליה' ['ואשה אל אחות לא תקח לצרור לגלות ערוה עליה']), ומכך לומדים שאחות אשה נאסרה גם במקום מצות יבום, ומאחות אשה לומדים לשאר עריות].

שאלה: כיון שכל העריות הוקשו זה לזה, ובאחות אשה מבואר שאסור ליבמה, מדוע היינו סבורים להקיש את שאר העריות לאשת אח (להתיר את היבום), ולא לאחות אשה (ולאסור את היבום)

אָמַר לִיה רַב אֲחָא מְדַפְתֵּי לְרַבִּינָא: מְכַדִּי כָּל עֵרִיּוֹת - הנה כל הט"ו עריות שבמשנה, איבא לְאֶקוּשִׁינְהוּ - יש אפשרות להקישם לאשת אח שיש בה מצות יבום, ואיבא לְאֶקוּשִׁינְהוּ - ויש אפשרות להקישם לאחות אשה שמבואר מהפסוק 'עליה' לאסור את היבום כאשר אשת המת היא אחות אשתו, כמבואר בגמרא לעיל (דף ג:), אם כן לגבי שאר העריות מאי תזית דאקשת - מה ראית בגמרא לעיל להקישם לאחות אשה לאסור את היבום, אקשינְהוּ - תקישם לאשת אח להתיר את היבום.

תשובה א': במקום שאפשר להקיש לקולא ולחומרא מקישים לחומרא

עונה הגמרא: איבעית אימא, במקום שאפשר להקיש לקולא וחומרא, לחומרא מקשינן - מקישים לחומרא, ועל כן אנו מקישים את שאר העריות לאחות אשה לאסור את היבום.

תשובה ב': מקישים שאר העריות לאחות אשה שיש בהם שני איסורים

איבעית אימא, הָכָא תְּרִי אִיסוּרֵי וְהָכָא תְּרִי אִיסוּרֵי - כאן באחות אשה יש שני איסורים (אחות אשה ואשת אח), וכאן (בשאר עריות) יש שני איסורים (הערוה שאסורה עליו כגון

אחות או חמותו, וכן שהיא אשת אחיו), וְתָרִי מִתְרִי יִלְפִינָן - ושני איסורים לומדים משני איסורים, ולכן לומדים שאר עריות מאחות אשתו.

אָבֵל הָקָא הָדָא אִיסוּרָא, וְתָרִי מִחָדָא לָא יִלְפִינָן - אבל כאן באשה שהיא רק אשת אחיו יש איסור אחד, ובזה התורה התירה יבום, ואין לומדים בשאר עריות שיש בהם שני איסורים (כגון שהיא אחותו וגם שהיא אשת אחיו) מאיסור אחד (כלומר מאשת אחיו שהוא רק איסור אחד).

נמצא שהגמרא מקבלת את ביאור ד', והרי לנו ביאור שני מדוע צריך פסוק לאסור יבום במקום ערוה.

[ביאור ה':] אכן אין צריך פסוק ללמד שאין יבום במקום ערוה. והפסוק נצרך רק ללמד שהצרה אינה מתייבמת

רְבָא אָמַר: עֲרוּהָ לָא צְרִיכָא קְרָא - אכן לגבי יבום הערוה עצמה אין צריך פסוק, כיון דְאִין עֲשֵׂה דוּחָה לָא תַעֲשֶׂה שְׂוִישׁ בּוּ כְרַת, כִּי אִיִּצְטְרִיךְ קְרָא - ומה שהוצרכו לפסוק ללמד שאין יבום במקום ערוה הוא רק לְמִיסַר צְרָה - לאסור את צרת הערוה שגם היא לא מתייבמת.

שאלה: בכרייתא משמע שהלימוד בא גם לערוה עצמה

שואלת הגמרא: וְעֲרוּהָ לָא צְרִיכָא קְרָא, וְהָא תִּנְיָא - והרי שנינו בברייתא: אִין לִי אֶלָּא הִיא, הרי שהפסוק בא גם ללמד עליה שאינה צריכה יבום.

תשובה: הלימוד הוא רק לגבי הצרה

עונה הגמרא: מה שהברייתא אמרה אין לי אלא היא (אחות אשתו), היינו מְשוּם צְרָתָה - משום שהברייתא רצתה לומר 'צרתה מנין', וכל מה שהתחילה הברייתא בדין הערוה הוא רק ללמד את מקור הדין בצרה.

שואלת הגמרא: וְהָא קְתַנִּי - והרי שנינו בהמשך הברייתא: אִין לִי אֶלָּא הִן (אחות אשתו ושאר העריות), הרי משמע שגם להם צריך מקור שאינם מתייבמות.

עונה הגמרא: מה שאמרה זאת הברייתא אין זה אלא מְשוּם צְרוּתִיהֶן - משום שהברייתא רוצה להמשיך ולהביא את המקור שצרותיהם אסורות, אבל לגבי הערוה עצמה - דבר פשוט הוא שאינה מתייבמת.

שאלה: שנינו בכרייתא שיש לימוד גם לערוה עצמה שאינה מתייבמת

הגמרא מקשה מברייתא שמפורש שיש לימוד מיוחד לפטור את הערוה מיבום: תָּא שְׂמַע, רַבִּי אוֹמֵר: וְלִקְחָהּ, וְיִבְמָהּ, וְיִבְמָהּ - הפסוק יכל לומר 'ולקח' 'ויבם', ומכך שנאמר 'ולקחה' 'ויבמה', משמע מיעוט זו ולא אחרת, ומכך לומדים: לְאִיסוּר צְרוּת וְעֲרִיּוֹת, הרי שיש מיעוט מיוחד לערוה עצמה שאין צריך ליבמה.

תשובה: יש לומר כברייתא שהלימוד הוא רק לגבי הצרות

עונה הגמרא: אימא - תאמר כברייתא: לְאָסוּר צָרוֹת שֶׁל עֲרִיּוֹת, שהפסוק בא ללמד רק על הצרות, אבל על הערוה עצמה לא צריך לימוד שפשוט הוא שאסור ליבמה.

שואלת הגמרא: וְהָא תְּרֵי קְרָאֵי קְנָסִיב לִיה - והרי הברייתא מביאה שתי פסוקים, מַאי לָאו חֵד לְעֲרוּה וְחֵד לְצָרָה - וכי אין הכונה פסוק אחד למעט ערוה ופסוק אחד למעט צרה.

עונה הגמרא: לָא, אִידי וְאִידי - זה וזה, שני הפסוקים לְצָרָה, חֵד לְמִסַּר צָרָה בְּמָקוֹם מְצוּה - לימוד אחד בא לאסור צרת ערוה במקום מצוה, וְחֵד לְמִשְׁרֵי צָרָה שְׁלֵא בְּמָקוֹם מְצוּה - ולימוד אחד בא להתיר צרת ערוה שלא במקום מצוה, כגון שאם בתו לאדם אחר (שאינה אחיו), הרי אשתו השניה (צרת בתו) מותר לאב.

מַאי טַעְמָא, וַיִּבְּמָה - התורה יכלה לומר 'ויבם' ונאמר 'ויבמה' ומכך לומדים: בְּמָקוֹם יִבּוּם הוּא דְאָסִירָא צָרָה שְׁלֵא בְּמָקוֹם יִבּוּם - ודורשים כך: 'ויבמה', במקום יבום, נאמר המיעוט 'ולקחה' למעט צרה, אבל שלא במקום יבום הצרה מותרת.

ראייה לביאור זה מכך שהמשנה לא מדברת כלל על הערוה עצמה שהיא פטורה מיבום אלא רק על הצרה

אָמַר רַב אֲשִׁי: מִתְּנִיתִין נְמִי דְקָא - במשנה גם מדויק שלגבי הערוה עצמה פשוט הדבר שלא נאמר בה דין יבום, דְקָתְנִי חֲמִשׁ עֲשָׂרָה נְשִׁים פּוֹטְרוֹת צְרוּתֵיהֶן, הרי שהמשנה מדברת רק על הצרות, וְאֵילּוּ פְטוּרוֹת וּפּוֹטְרוֹת לָא קָתְנִי - ואילו המשנה לא אומרת שהערוה עצמה פטורה מיבום (וכן גם צרתה), אלא המשנה מדברת רק על הצרות, שְׁמַע מֵינָה שלגבי הערוה עצמה דבר פשוט הוא שאין בה דין יבום.

שאלה: גם לגבי הצרה פשוט הדבר שאין בה יבום שהרי גם בצרה מבואר בפסוק שיש כרת

שואלת הגמרא: וּמַאי שְׁנָא עֲרוּה דְלָא צְרִיכָא קְרָא - ומה ההבדל בין הערוה עצמה שלא צריך פסוק שאין בה יבום, מפני דְאִין עֲשָׂה דוּחָה לָא תַעֲשֶׂה שְׁיִשׁ בּוֹ כָּרְת, לבין הצרה שכן צריך פסוק שאין בה יבום, והרי צָרָה נְמִי לָא תִיבְעֵי קְרָא - גם לגבי הצרה לא נצרך פסוק שאינה מתייבמת, מְשׁוּם דְאִין עֲשָׂה דוּחָה לָא תַעֲשֶׂה שְׁיִשׁ בּוֹ כָּרְת, שהרי גם צרת אחות אשתו נאסרה בפסוק (שכתוב 'ואשה אל אחות לא תקח לצרור', ו'לצרור' היינו 'צרה'), וגם בה יש כרת, שכתוב בסוף העריות שיש בכלום כרת, ואם כן גם בזה נאמר: אין עשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת.

הסבר חדש בכיבודו של רבא: הלימוד בא רק לומר שכל איסור הצרה הוא רק כשהיא אשת אחיו, אבל אם אינה אשת אחיו הרי היא מותרת

עונה הגמרא: אָמַר לִיה רַב אַחָא בַר בִּיבִי מֶר לְרַבִּינָא: הֲכִי קְאָמְרִינָן מִשְׁמִיה דְרַבָּא - כך אמרנו בשמו של רבא, צָרָה נְמִי לָא אִיצְטְרִיף קְרָא - גם לגבי צרה לא צריך פסוק, שפשוט הוא שאין בה מצוות יבום, שהרי אין עשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת, כִּי אִיצְטְרִיף קְרָא

[עמוד ב] לְמִישְׁרֵי צָרָה שְׁלֹא בְּמָקוֹם מְצוּהָ - והצורך בפסוק הוא ללמד שצרת ערוה מותרת כאשר הערוה אינה נשואה לאחיו אלא לאדם אחר.

	בְּתוֹ שֶׁל רֵאוּבֵן	רֵאוּבֵן
יש לו אשה נוספת (צרה)	הַתְּחַתֵּן עִם בְּתוֹ שֶׁל רֵאוּבֵן	אדם זר (שאינו אח של ראוּבֵן)
	מוֹתֵר לוֹ לְהִינְשֵׂא לְצַרְתּוֹ	רֵאוּבֵן

ומבארת הגמרא את הלימוד: **מאי טעמא** - כלומר: איך דורשים מפסוק זה היתר צרה שלא במקום יבום, **אמר קרא 'עליה'**, **במקום עליה הוא דאסירא** - במקום יבום (כפי שנדרש לעיל ג: מגזירה שוה שמה שנאמר 'עליה' היינו במקום יבום) אזי הצרה אסורה, והיינו כאשר היא נשואה לאחיו, ששייך בזה דין יבום (כשמת בלא בנים). **שלא במקום עליה שריא** - אבל שלא במקום יבום דהיינו כשהצרה אינה נשואה לאחיו אינה אסורה.

ולפי זה ממה שנאמר 'לצרור' (ואשה אל אחות לא תקח לצרור) הייתי אומר שצרה אסורה בכל אופן, ולכן נאמר עליה (ואשה אל אחות לא תקח לצרור לגלות ערותה עליה) כדי ללמדנו שהצרה אסורה רק במקום יבום, דהיינו כשהיא נשואה לאחיו (כפי שלומדים בגזירה שוה ש'עליה' היינו במקום יבום).

[שאלה: אם כן נאמר שכל איסור ערוה של אחות אשה נאמר רק במקום יבום]

אמר ליה רמי בר חמא לרבא: אימא ערוה גופיה שלא במקום מצוה תישתרי - נאמר גם לגבי הערוה עצמה, שאין אחות אשתו אסורה אלא במקום מצות יבום, שהרי בפסוק שם כתוב 'עליה' וכפי שלומדים מגזירה שוה היינו במקום יבום.

[תשובה: וכי אין זה קל וחומר לאסור ערוה שלא במקום מצוה]

אמר לו רבא: **ולאו קל וחומר הוא במקום מצוה אסירא, שלא במקום מצוה שריא** - וכי אין זה קל וחומר, אם הערוה אסורה במקום מצוה כשהיא אשת אחיו (ומת בלא בנים) בודאי שהיא אסורה שלא במקום מצוה (דהיינו כשאינו אשת אחיו).

[דחיית התשובה: צרה תוכיח]

אמר ליה רמי בר חמא: צרה תוכיח דבמקום מצוה אסירא, ושללא במקום מצוה שריא.

אמר ליה רבא: עליך אמר קרא 'בחייה' (ואשה אל אחותה לא תקח לצרור לגלות ערותה עליה בחייה), וממה שנאמר 'בחייה' דורשים: **כל שבחייה - כל שאשתך חיה לא תשא את אחותה**, ומשמע בכל אופן ואף כשאינה אשת אחיך.

שואלת הגמרא: **האי 'בחייה' מיבעי ליה למעוטי לאתר מיתה** - מה שנאמר 'בחייה' נצרך למעט לאחר מיתת אשתו, שאם אשתו מתה מותר לשאת את אחותה. ואין זה נצרך ללמד את הלימוד הנ"ל (שכל עוד אשתו חיה אסור לשאת את אחותה, ואף שלא במקום מצוה, דהיינו אף כשאינה נשואה לאחיו).

עונה הגמרא: **הָיָא מִיֵּאשָׁה אֶל אַחוּתָהּ נִפְקָא** - דרשה זו להתיר להינשא לאחות אשתו לאחר מיתת אשתו נלמד ממה שנאמר 'ואשה אל אחותה', שמשמע שאיסור אחות אשה נוהג רק כששניהם חיות ולא כשאשתו מתה.

הגמרא דוחה תשובה זו: **אִי מִיֵּאשָׁה אֶל אַחוּתָהּ הָיָא אַמִּינָא נִתְגַּרְשָׁה שְׂרִיא** - אם לומדים לימוד זה (שלאחר מיתת אשתו אחותה מותרת) רק מהפסוק 'ואשה אל אחותה' הייתי אומר שאחות אשתו מותרת גם באופן שאשתו נתגרשה ממנו, **תְּלִמּוּד לּוֹמֵר: 'בְּחֵייהּ' כּל שְׂבַחֵיהּ** - כל שאשתו חיה אחותו אסורה עליו, **דְּאָף עַל גַּב דְּנִתְגַּרְשָׁה לֹא** - ואף שנתגרשה אשתו, אחותו אסורה, כל עוד אשתו חיה.

[תשובה חדשה: בפסוק משמע שבמקום אחד (שלא במקום יבום) אחת (הערוה) אסורה, ואחת (הצרה) מותרת. ובמקום אחד (במקום יבום) שתיים אסורות]

הגמרא עונה תשובה חדשה: **אֵלָא אָמַר רַב הוּנָא בַר תַּחְלִיפָא מִשְׁמִיה דְּרַבָּא: תְּרִי קְרָאִי כְּתִיבִי, כְּתִיב בַּפְּסוּק אַחַד: 'אִשָּׁה אֶל אַחוּתָהּ לֹא תִקַּח לְצִרּוֹר',** ומשמע מפסוק זה שהיא אסורה וגם צרתה אסורה, וכתוב בהמשך הפסוק: **'לְגַלוֹת עֲרוּתָהּ, דְּחָדָא מִשְׁמַע** - משמע שרק אחת אסורה, **הָא כִּיְצַד בְּמָקוֹם מְצוּה שְׂתִיחֵן אָסוּרוֹת** - שכתוב 'עליה' ומשמע במקום 'עליה' שתיים אסורות. **שְׁלֹא בְּמָקוֹם מְצוּה, הִיא אָסוּרָה וְצִרְתָּה מוֹתֵרָת.**

שואלת הגמרא: **אֵיפּוּךְ אָנָּא** - מדוע לא נהפוך את הלימוד ונאמר: **בְּמָקוֹם מְצוּה, הִיא אָסוּרָה וְצִרְתָּה מוֹתֵרָת.** ו**שְׁלֹא בְּמָקוֹם מְצוּה, שְׂתִיחֵן אָסוּרוֹת,** שהרי 'עליה' סמוך לתיבת 'לגלות ערותה', ומשמע שבמקום יבום (שבו נאמר 'עליה') רק אחת אסורה. ומה שכתוב 'לצרוור' ששניהן אסורות הוא שלא במקום מצוה.

עונה הגמרא: **אִם כֵּן לֹא יֵאָמַר** - לא היה הפסוק צריך לומר **'עליה'**, שבלא זה היינו אומרים מסברא שהאופן התורה התיירה את הצרה הוא במקום מצות יבום, והאופן שהתורה אסרה את הצרה הוא שלא במקום מצות יבום, וכיון שנאמר 'עליה' הרי זה מלמד שמה שנאמר 'לצרוור' לאסור את הצרה היינו במקום 'עליה' דהיינו במקום מצות יבום.

[שאלה: מנין שהפסוק לא בא לומר שבמקום יבום שתיים מותרות]

אָמַר לִיָּה רַב אִשִּׁי לְרַב כְּהֵנָּא: מִמַּאי דְּהָאִי 'עֲלִיָּה' לְאִיסוּרָא, דְּלָמָא לְהִתִּירָא - מנין שדורשים ממה שנאמר 'עליה' לאסור צרה במקום יבום, אולי הפסוק בא להתירה במקום מצות יבום, **וְהִכִּי קָאָמַר רַחֲמָנָא** - וכך אמרה התורה: **'אִשָּׁה אֶל אַחוּתָהּ לֹא תִקַּח לְצִרּוֹר', לֹא הִיא וְלֹא צִרְתָּה, שְׁלֹא בְּמָקוֹם 'עֲלִיָּה',** דהיינו שלא במקום מצות יבום. **אָבַל בְּמָקוֹם 'עֲלִיָּה' שְׂתִיחֵן מוֹתֵרוֹת,** שמה שנאמר 'עליה' מלמד שבמקום 'עליה' (דהיינו במקום שיש מצות יבום), יקיים את המצוה של 'במה יבא עליה' ושתיים יהיו מותרות אפילו 'בחייה'.

[תשובה: אם הפסוק בא להתיר את הערוה ואת צרתה במקום מצות יבום אין אופן שאחת אסורה ואחת מותרת]

עונה הגמרא: **אִם כֵּן** שתדרוש כך את הפסוק, **'לְגַלוֹת עֲרוּהּ' דְּחָדָא הִכִּי מִשְׁפַּחַת לָהּ** - איך תמצא אופן שבו יהיה איסור 'לגלות ערותה' של אחת מהם, **אִי בְּמָקוֹם מְצוּה, שְׂתִיחֵן מוֹתֵרוֹת.**

אי שלא במקום מצוה שתייהן אסורות, אלא מוכרחים לבאר שהפסוק בא לומר שבמקום יבום שתייהם אסורות, ושלא במקום יבום הערוה אסורה וצרתה מותרת.

נמצא שהגמרא מקבלת את ביאור ה', והרי לנו ביאור שלישי. לפי ביאור זה אין צריך פסוק לאסור ערוה או צרתה במקום יבום, שאין עשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת, אלא הפסוק בא להתיר צרה שלא במקום יבום, דהיינו כשאינה נשואה לאחיו.

מקורו של רבי לאסור צרות

גופא, רבי אומר: ולקח וילקחה' - נאמר בפסוק 'ולקחה' והפסוק יכל לומר 'ולקח', הרי מיעוט שיקח את זו ולא אחרת, ויבם ויבמה' - וכן נאמר נאמר בפסוק 'ויבמה', והפסוק יכל לומר 'ויבם', הרי מיעוט שייבם את זו ולא אחרת, ומכך לומדים: לאסור צרות ועריות, הרי שיש מיעוט מיוחד לערוה עצמה שאין צריך ליבמה.

שואלת על כך הגמרא ב' שאלות. (שאלה א) מידי צרות כתיבא הקא - וכי כתוב כאן בפסוקצרות.

ועוד (שאלה ב). צרות מלצרור' נפקא - הרי צרות לומדים מלצרור' כמו ששינונו לעיל (ג). הגמרא עונה על שאלה א': 'לצרור' מפיק ליה רבי לכרבי שמעון - רבי לומד מלצרור כדרשת רבי שמעון להלן (דף כח):

הגמרא חוזרת לשאלה א': צרה הקא כתיב - וכי כתוב כאן בפסוק צרה.

עונה הגמרא: הדי קאמר: אם כן - אם הפסוק מדבר על מצות יבום, לימא קרא - יאמר הפסוק: ולקח, מאי וילקחה', מכאן לומדים: כל היכא דאיכא דאיקא תרי לקוחין דאי בעי נסיב האי ואי בעי נסיב האי, שריא - כל מקום שיש לו אפשרות לשאת את אחת משתייהם, אם הוא רוצה לשאת אותה הוא נושא, ואם הוא רוצה לשאת את השניה הוא נושא, הרי כל אחת מהם מותרות לו. (וכך משמע ממה שכתוב 'ולקחה' - שיש שנים שעומדות לפניו והוא לוקח אחת מהם). ואי לא, תרוייהו אסידין - ואם אינו יכול לקחת את שתייהם שאחת אסורה לו, שתייהם אסורות לו. ועל כן באופן שהאחת ערוה עליו, גם השניה אסורה לו.

מקורו של רבי להתיר צרה שלא במקום יבום

וממה שנאמר 'ויבמה', לומדים: במקום יבום הוא דאסיקא צרה - צרה אסורה רק כשהערוה נשואה לאחיו. שלא במקום יבום, שריא צרה - אבל אם הערוה אינה נשואה לאחיו, אלא לאדם אחר, צרתה מותרת.

רכנן לומדים מ'ולקחה' - שהיבמה נעשית אשתו לכל דבר ומגרשה כגט ומחזירה, ו'ויבמה' - שנעשית כאשתו אף בעל כרחא

שואלת הגמרא: ורבנן שלומדים דינים אלו ממה שנאמר 'עליה' כמבואר לעיל, האי וילקחה' מאי עבדי ליה - מה שנאמר 'ולקחה' מה הם לומדים מזה.

עונה הגמרא: **מִיִּבְעֵי לְהוֹ -** הם צריכים דרשה זו **לְכַדְרֵי יוֹסֵי בֵּר חֲנִינָא, דְּאָמַר רַבִּי יוֹסֵי בֵּר חֲנִינָא:** 'וּלְקַחְהּ', מְלַמֵּד שְׂמֻנְרָשָׁה בְּגִט - לאחר היבום נעשית היבמה כאשתו של היבם לכל דבר, ועל כן אם רצה לגרשה מגרשה בגט, ואינה צריכה חליצה. **וּמְחִזְרָה -** וכן אם לאחר שיבמה וגירשה רוצה להחזירה, מחזירה, ולא אומרים שלאחר שקיים מצוות יבום הרי היא חוזרת להיות אסורה עליו מדין אשת אח.

וממה שנאמר **'וַיִּבְמָה'**, דורשים רבנן: **עַל כְּרַחֵה -** שאם בא עליה יבם אפילו בעל כרחיה קנאה ויורשה ומטמא לה ולכל דבר היא נעשית אשתו.

מנין לומד רבי ב' לימודים אלו

וְרַבִּי שלומד מ'ולקחה' 'ויבמה' דין צרת ערוה, **דְּרַבִּי יוֹסֵי בֵּר חֲנִינָא מִלְּאִשָּׁה נִפְקָא -** דינו של רבי יוסי ברבי חנינא שהיא נעשית כאשתו לכל דבר הוא לומד ממה שנאמר 'לאשה'. ואת הדין שהיא נעשית כאשתו גם אם בא עליה **עַל כְּרַחֵה, מִיִּבְמָה יָבֵא עָלֶיהָ נִפְקָא -** הוא לומד ממה שנאמר 'יבמה יבא עליה'.

וְרַבִּי הָאֵי 'עָלֶיהָ' מֵאֵי עֲבִיד לִיה מִיִּבְעֵי לִיה לְכַדְתְּנָא אֵין חַיִּיבִין בֵּית דִּין אֶלָּא עַל דְּבַר שְׂדוּדוֹנוֹ פְּרַת וְשִׁגְגָתוֹ חֲטָאת וְכֵן הַמְּשִׁיחַ [יתבאר בדף הבא].

מהדורה זו מת"יחדת בהגשת דברי הגמרא באופן שהלומד מקבל באופן ברור את ה"צורתא דשמעתתא", נושאי הסוגיא, השיטות והראיות.
 בסיום הלימוד הסוגיא ברורה לפני הלומד, מסוכמת במוחו ובלבו.
 הביאור ערוך באופן שהלומד "לומד" את הסוגיא ובכך קונה קנין בדף.
 הכותרות לפני כל נושא והקיטוע לכל סוגיא מהווים תוספת בהירות כמאמר חז"ל "ליתן רווח בין פרשה לפרשה".
 מעלות אלו יחד עם חדשנות ההגשה והאותיות המאירות הם האבן השואבת ללומדים חדשים גם ישנים לחיבור העמוק עם מהדורה זו.

להנצחת המהדורה, מסכת או חוברת 0533129507
a0533129507@gmail.com

בס"ד

ניתן לשמוע שיעור 7 דפים [בשיעור אחד]

במס' 036171111 - קול הלשון

ולקיש *7-0700

9771565598004